

**BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
TUZLANSKI KANTON
OPĆINA GRAČANICA**

**Akcioni plan jačanja socijalne zaštite i inkluzije
djece i odraslih u općini Gračanica
za 2015-2016. godinu**

Općina Gračanica, avgust 2015. godine

	SADRŽAJ	2
	SPISAK SKRAĆENICA	3
	SPISAK TABELA	3-4
	PREDUVOD	4
1.	UVOD	5
2.	CILJEVI I SADRŽAJ „AKCIONOG PLANA JAČANJA SOCIJALNE ZAŠTITE I INKLUZIJE DJECE I ODRASLIH U OPĆINI GRAČANICA ZA 2015-2016.GODINU	6
2.1.	Proces i metodologija	6-7
3.	ANALIZA SITUACIJE	7
3.1.	Pregled ostvarenih rezultata iz Akcionog plana socijalnog uključivanja u sistem socijalne/dječije zaštite u odnosu na oblast vodosnabdijevanja za 2011-2012.godinu u općini Gračanica	7-8
3.2.	Pregled ostvarenih rezultata iz Akcionog plana jačanja socijalne zaštite i inkluzije djece i odraslih za 2013-2014.godinu u općini Gračanica	8-9
3.3.	Mapiranje sistema socijalne zaštite i inkluzije djece i odraslih	10
3.4.	Opšta situacija u općini Gračanica	10-18
3.5.	Općinske strategije	19-20
3.6.	Analiza situacije po pitanju prioritetnih socijalno isključenih grupa	20-25
4.	SISTEM SOCIJALNE ZAŠTITE I INKLUZIJE DJECE I ODRASLIH U OPĆINI GRAČANICA	25
4.1.	Identifikacija otklonjenih nedostataka i budućih izazova u sistemu socijalne zaštite i inkluzije	25
5.	„AKCIONI PLAN JAČANJA SOCIJALNE ZAŠTITE I INKLUZIJE DJECE I ODRASLIH U OPĆINI GRAČANICA ZA 2015-2016.GODINU	27-30
5.1.	Prioriteti za akciju	30
5.2.	Očekivani izvori finansiranja	31
5.3.	Odgovornost za monitoring aktivnosti iz „Akcionog plana jačanja socijalne zaštite i inkluzije djece i odraslih u općini Gračanica za 2015-2016. godinu“	32
6.	ANEKSI	32
6.1.	Konceptualni radni okvir implementacije	33-37

SPISAK SKRAĆENICA

BiH	Bosna i Hercegovina
CSR	Centar za socijalni rad
DEG	Democratic Economic Governance/Demokratska uprava na polju ekonomije
FBiH	Federacija Bosne i Hercegovine
HRBAP	Human Rights Based Approach Programming/ Pristup programiranju baziran na poštivanju ljudskih prava
IBHI	Initiative for Better and Humane Inclusion/ Inicijativa za bolju i humaniju inkluziju
JP	Javno preduzeće
JU	Javna ustanova
JZU	Javna zdravstvena ustanova
Komisija	Komisija za unapređenje socijalne zaštite i inkluzije
KM	Konvertibilna marka
KV	Kvalifikovani
LOTUS	Baza podataka za klasifikaciju, olakšanje obrade zahtjeva
MDG-F	Millennium Development Goals Fund/ Fond za implementaciju milenijumskih razvojnih ciljeva
MZ	Mjesna zajednica
NKV	Nekvalifikovani
NSS	Niža stručna sprema
NVO	Nevladina organizacija
OUO	Općinski upravni odbor
PAG	Participatory Active Group/ Participativna akciona grupa
PAR	Participatory Active Research/ Participatorno akciono istraživanje
PKV	Polukvalifikovani
SOTAC	Social Sector Adjustment Technical Assistance Credit/ Kredit za prilagođavanje i tehničku pomoć socijalnom sektoru (baza podataka)
SSS	Srednja stručna sprema
TK	Tuzlanski kanton
UG	Udruženje građana
UN	United Nations/ Ujedinjene nacije
UNDP	United Nations Development Programme/ Razvojni program Ujedinjenih nacija
UNICEF	United Nations Children's Fund/ Međunarodni fond Ujedinjenih nacija za djecu
VKV	Visoko kvalifikovani
VSS	Visoka stručna sprema
VŠS	Viša stručna sprema

SPISAK TABELA

- Tabela 1. Pregled institucija, agencija, centara, direkcija i komisija od značaja za socijalnu zaštitu i inkluziju na svim nivoima relevantnim za općinu Gračanica
- Tabela 2. pregled djece ometane u psiho-fizičkom razvoju na općini Gračanica, stanja u 2014. godini
- Tabela 3. pregled odraslih osoba ometane u psiho-fizičkom razvoju na općini Gračanica,
- Tabela 4. Pregled nezaposlenih lica prema spolu i obrazovnoj strukturi, stanje u 2014. godini
- Tabela 5. Pregled nezaposlenih lica prema starosnoj dobi, stanja u 2014. godini
- Tabela 6. Pregled nezaposlenih lica prema dužini čekanja na zaposlenje, stanja u 2014. godini
- Tabela 7. Pregled vrste stalne novčane pomoći po spolu korisnicima koje ostvaruju putem CSR,
- Tabela 8. Pregled vrste stalne novčane pomoći isplaćene putem Centra za socijalni rad,
- Tabela 9. Pregled stanja po broju korisnika u 2014. godini koji su ostvarili zdravstveno osiguranje lica putem Centra za socijalni rad,
- Tabela 10. Pregled stanja po spolu korisnika u 2014. godini koji su ostvarili stalnu novčanu pomoć putem Centra za socijalni rad,
- Tabela 11. Pregled stanja po vrsti i stepenu poteškoće u razvoju korisnika u 2014. godini koji su ostvarili stalnu novčanu pomoć putem Centra za socijalni rad,
- Tabela 12. Pregled stanja u 2014. godini, po broju korisnika koji imaju teškoće u psihičkom razvoju a koji su ostvarili stalnu novčanu pomoć putem Centra za socijalni rad,

Tabela 13. Pregled stanja u 2014.godini, po starosnoj strukturi broja korisnika koji su ostvarili stalnu novčanu pomoć putem Centra za socijalni rad,

Tabela 14. Pregled stanja u 2014.godini, po broja i spolu korisnika koji su smješteni u ustanove socijalne zaštite putem Centra za socijalni rad,

Tabela 15. Pregled stanja u 2014.god.prema stepenu invaliditeta i vrsti novčanog davanja putem CSR

Tabela 16. Pregled stanja u 2014.godini, broj korisnika prema stepenu invaliditeta, izvor CSR,

Tabela 17. Pregled stanja u 2014.godini, po broju korisnika i prema vrsti mjere-usluga putem CSR,

Tabela 18. Pregled isplaćenih sredstava u 2013.god. i 2014.god., iz budžeta općine po pozicijama,

Tabela 18. Pregled planiranih sredstava za 2015.god. i 2016.god., iz budžeta općine po pozicijama,

PREUVOD

U okviru implementacije projekta „Demokratska uprava na polju ekonomije – Osiguranje pristupa vodosnabdijevanju kroz institucionalni razvoj i infrastrukturu“ (u daljem tekstu: DEG) kao dio Fonda za dostizanje milenijumskih razvojnih ciljeva programa (u daljem tekstu: MDG-F) u oblasti vodosnabdijevanja, kreiran je dokument „**Akcioni plan socijalnog uključivanja u sistem socijalne/dječije zaštite u odnosu na oblast vodosnabdijevanja u općini Gračanica za 2011-2012. godinu**“ (u daljem tekstu: Akcioni plan za 2011-2012. godinu). Dokument su pripremili članovi/ice Općinskog upravnog odbora (u daljem tekstu: OUO):

1. Razija Junuzović, Služba za poduzetništvo, lokalni razvoj i finansije, Općina Gračanica
2. Advija Gazibegović, Služba za prostorno uređenje, geodetske i imovinsko- pravne poslove, Općina Gračanica
3. Meliha Halilović, Profesor, Osnovna škola „Hasan Kikić“, općina Gračanica
4. Jasminka Begović, Direktorica, JU Centar za socijalni rad, općina Gračanica
5. Elvirs Delić, JU Dom zdravlja, općina Gračanica
6. Fuad Alić, Direktor, JP Vodovod i kanalizacija dd, općina Gračanica
7. Alisa Helić, NVO EKO OAZA, općina Gračanica

uz stručnu pomoć i asistenciju IBHI osoblja.

Tokom rada na projektu, pomenuti OUO je prerastao u Općinsku Komisiju za unapređenje socijalne zaštite i inkluzije Općine Gračanica (u daljem tekstu: Komisija). Na osnovu praćenja realizacije aktivnosti prethodnog Akcionog plana za 2011-2012. godinu i preporuka proisteklih iz istog, u nastavku implementacije projekta kreiran je dokument „**Akcioni plan jačanja socijalne zaštite i inkluzije djece i odraslih u općini Gračanica za 2013-2014. godinu**“ (u daljem tekstu: Akcioni plan za 2013-2014. godinu), a članovi/ce Komisije Općine Gračanica su:

1. Razija Junuzović, Služba za poduzetništvo, lokalni razvoj i finansije, Općina Gračanica
2. Advija Gazibegović, Služba za prostorno uređenje, geodetske i imovinsko- pravne poslove, Općina Gračanica
3. Meliha Halilović, Profesor, Osnovna škola „Hasan Kikić“, općina Gračanica
4. Jasminka Begović, Direktorica, JU Centar za socijalni rad, općina Gračanica
5. Elvirs Delić, JU Dom zdravlja, općina Gračanica
6. Fuad Alić, Direktor, JP Vodovod i kanalizacija dd, općina Gračanica
7. Jasmin Đulić, NVO EKO OAZA, općina Gračanica

uz stručnu pomoć i asistenciju IBHI osoblja.

Članovi/ce Komisije Općine Gračanica su sudjelovali i dali svoj doprinos i na izradi Izvještaja o realizaciji Akcionih planova kao i u procesu izrade dokumenta **Akcioni plan jačanja socijalne zaštite i inkluzije djece i odraslih u općini Gračanica za 2015-2016. godinu** koji su uradili uposlenici Službe za poduzetništvo, lokalni razvoj i finansije.

1. UVOD

Socijalna problematika u F BiH je u nadležnosti kantona, a najveći teret u ovoj oblasti podnose općine, odnosno lokalna zajednica, jer se u njenoj djelatnosti i na njenim prostorima realizuje većina mjera koje imaju za cilj prevazilaženje socijalne isključenosti. Općina, u funkciji lokalne zajednice u kojoj se ostvaruje lokalna samouprava, u obavezi je da svojim građanima obezbjeđuje veći stepen materijalnog, socijalnog i kulturnog razvoja, društvenu stabilnost, primjenu demokratskih tradicija u unutrašnjem uređenju, legitimnost, legalnost, ravnopravnost i jednakost, pravnu sigurnost, vladavinu prava i zaštitu ljudskih prava i sloboda. Da bi to uradila, općina sa svojim skromnim budžetima, mora imati uslove i resurse koji su joj neophodni da bi predstavljala zajednicu života, rada i stvaranja svakog čovjeka.

U lokalnoj zajednici žive ljudi koji ne zadovoljavaju svoje potrebe i prava: na rad, pristojan životni standard, socijalnu sigurnost, obrazovanje, zdravu životnu okolinu, uslovno stanovanje, zdravstvenu zaštitu, sigurnost, pristupačnost, i sl. Stoga je lokalna zajednica odgovorna da stvara uslove za njihovo zadovoljavanje i da efikasnim, ekonomičnim i jednostavnim mjerama i aktivnostima odgovara na potrebe svojih stanovnika.

Pored lokalne uprave, na lokalnim nivoima djeluje i niz udruženja koja se u okviru nevladinog sektora bave radom sa socijalno isključenim osobama, ali koja aktivnosti koje provode najčešće ne koordiniraju ni između sebe, niti sa nadležnim općinskim službama i javnim ustanovama i institucijama.

Prema podacima iz dokumenta Politike socijalnog uključivanja općine Gračanica 2014.- 2018. godine „socijalno uključivanje Općine Gračanica 2014. – 2018. zasnovano je na nadležnostima koje ima općina i identifikovanim potrebama koje su ustanovljene provođenjem analize socijalne uključenosti na području općine Gračanica, a koja je obuhvatila sljedeće oblasti:

- Zapošljavanje
- Socijalna zaštita
- Zaštita socijalno isključene djece i porodice sa djecom
- Zaštita lica sa invaliditetom
- Ruralni razvoj
- Obrazovanje
- Primarna zdravstvena zaštita

Pitanja socijalnog uključivanja obuhvataju niz tema koja zahtijevaju širok pristup najprije u njihovom definisanju, a potom u iznalaženju i implementaciji odgovarajućih rješenja. Stoga je neophodan multisektorski integrativni pristup ovom problemu koji obuhvata ne samo horizontalno uključivanje različitih sektora, nego i različite nivoe vlasti, civilni sektor i druge nosioce lokalnog socijalnog razvoja“.

Općinski dvogodišnji Akcioni plan jačanja socijalne zaštite i inkluzije djece i odraslih na području općine Gračanica za period 2015-2016. godinu predstavlja nastavak uspješnih rezultata postignutih u okviru projektnih aktivnosti koje su implementirane u općini, kao i replikaciju rezultata prethodno implementiranih planova i to Akcionog plana socijalnog uključivanja u sistem socijalne/dječije zaštite u odnosu na oblast vodosnabdijevanja na području općine Gračanica za period 2011-2012. godinu i Akcionog plana jačanja socijalne zaštite i inkluzije djece i odraslih na području općine Gračanica period za 2013-2014.godinu.

Akcioni plan jačanja socijalne zaštite i inkluzije djece i odraslih na području općine Gračanica za period 2015-2016.godinu je dokumenat nastao na osnovu naučenih lekcija i stečenog iskustva u izradi i implementaciji ranije usvojenih dokumenata.

Prilikom analize situacije u sferi socijalne zaštite i planiranja budućih aktivnosti Akcionog plana za 2015-2016. godinu, članovi/ce Komisije općine Gračanica su posebnu pažnju obratili na usklađivanje aktivnosti sa općinskim strategijama i planovima razvoja u segmentu unapređenja statusa djeteta i odraslih u lokalnoj zajednici.

Akcioni plan za 2015-2016. godinu, kao i prethodni Akcioni planovi, izrađen je u skladu sa HRBAP metodologijom, stavljajući na prioritetno mjesto realizaciju ljudskih/dječijih prava u skladu sa Konvencijom o pravima djeteta i Univerzalnom deklaracijom o ljudskim pravima.

2. CILJEVI I SADRŽAJ „AKCIONOG PLANA JAČANJA SOCIJALNE ZAŠTITE I INKLUZIJE DJECE I ODRASLIH U OPĆINI GRAČANICA ZA 2015-2016. GODINU“

Općinski dvogodišnji Akcioni plan jačanja socijalne zaštite i inkluzije djece i odraslih u općini Gračanica za 2015-2016. godinu predstavlja nastavak djelovanja Komisije za unapređenje socijalne zaštite i inkluzije. Akcioni plan za 2015-2016. godinu predstavlja replikaciju uspješnih rezultata postignutih u okviru projektnih aktivnosti koje su implementirane u 48 općina u BiH, kao i replikaciju rezultata prethodno implementiranog Akcionog plana za 2011-2012. godinu i akcionog plana 2013-2014. godina u općini Gračanica.

Prilikom analize situacije u sferi socijalne zaštite i planiranja budućih aktivnosti Akcionog plana za 2015-2016. godinu, članovi/ce Komisije općine Gračanica su posebnu pažnju obratili na usklađivanje aktivnosti sa općinskim strategijama i planovima razvoja u segmentu unapređenja statusa djeteta i odraslih u lokalnoj zajednici.

Realizacija Akcionog plana za 2015-2016. godinu u općini Gračanica predstavlja nastavak implementacije prethodnog Akcionog plana.

Akcioni plan u toku dvogodišnje implementacije ima pet definisanih ciljeva:

- *Unaprijediti sistem socijalne zaštite i inkluzije djece i odraslih u općini Gračanica;*
- *Unaprijediti podršku prioritetnim socijalno isključenim grupama djece i odraslih;*
- *Unaprijediti sistem prikupljanja i evidentiranja podataka u oblasti socijalne zaštite i inkluzije djece i odraslih u općini Gračanica;*
- *Unaprijediti promociju aktivnosti iz oblasti socijalne zaštite i inkluzije djece i odraslih;*
- *Povećati finansiranje sistema socijalne zaštite i inkluzije djece i odraslih na nivou općine Gračanica.*

2.1. Proces i metodologija

Akcioni plan za 2015-2016. godinu, kao i prethodni Akcioni plan za 2011-2012. godinu i Akcioni plan za 2013-2014. godinu, izrađen je u skladu sa HRBAP metodologijom, stavljajući na prioritetno mjesto realizaciju ljudskih/dječijih prava u skladu sa Konvencijom o pravima djeteta i Univerzalnom deklaracijom o ljudskim pravima.

Metodologija razvijena u okviru projekta koristi pristup planiranju baziran na ljudskim pravima sa posebnim fokusom na principe nediskriminacije i učešća. Ključni aspekt pristupu razvoja koji se temelji na ljudskim pravima jeste odgovornost. Sa stajališta ljudskih prava, pojedinci ili grupe su nosioci prava dok su institucije i vlasti, kao nosioci dužnosti, odgovorni za realizaciju tih prava, a samim tim i u obavezi da uspostave mjere poštivanja i zaštite ovih prava.

U toku izrade Akcionog plana za 2015-2016. godinu, provedene su metode istraživanja i metode intervjua, kao i metode monitoringa implementacije aktivnosti Akcionog plana za 2011-2012. godinu i Akcionog plana za 2013-2014. godinu u cilju dobijanja preporuka za unapređenje Akcionog plana za 2015-2016. godinu. Također, korišteni su relevantni dokumenti i zakonske regulative, informacije sa web portala i održani su sastanci sa stručnim kadrom iz institucija i organizacija iz sfere socijalne zaštite. Pored prethodno navedenih dokumenata, korištene su informacije dobijene na sastancima PAG grupe, podaci iz dokumenta „Procjena situacije u oblasti socijalne/dječije zaštite i inkluzije u općini Gračanica“ (u daljem tekstu: Procjena situacije), kao i iskustvo iz realizacije prethodnog Akcionog plana za 2011-2012. Godinu i Akcionog plana za 2013-2014. godinu.

3. ANALIZA SITUACIJE

Realizacija Akcionog plana za 2015-2016. godinu u općini Gračanica predstavlja nastavak implementacije prethodnih Akcionih planova, tako da u slijedi pregled ostvarenih rezultata.

3.1. Pregled ostvarenih rezultata iz „Akcionog plana socijalnog uključivanja u sistem socijalne/dječije zaštite u odnosu na oblast vodosnabdijevanja za 2011-2012. godinu u općini Gračanica“

Akциони plan socijalnog uključivanja u sistem socijalne/dječije zaštite u odnosu na oblast vodosnabdijevanja za 2011-2012. godinu u općini Gračanica je urađen kao projekat koji je implementiran u trinaest (13) partnerskih općina u BiH: Bihać, Bosanski Petrovac, Gračanica, Grad Istočno Sarajevo (Istočno Novo Sarajevo, Istočna Ilidža, Trnovo), Kladanj, Neum, Petrovac/Drinić, Petrovo, Rudo, Stolac i Višegrad u okviru DEG projekta koji predstavlja zajednički program UN-a i zemalja članica UN-a za dostizanje Milenijumskih razvojnih ciljeva. Projekat podržava MDG-F program i finansira ga španska vlada u cilju podrške Bosni i Hercegovini (u daljem tekstu: BiH) pri postizanju Milenijumskih razvojnih ciljeva, pod okriljem UN reforme, koji je 22.10.2010. godine ratifikovao Savjet ministara BiH, a zajedno ga implementiraju UNICEF i UNDP, u saradnji sa Ministarstvom vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, Ministarstvom civilnih poslova BiH, entitetskim ministarstvima poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, entitetskim ministarstvima socijalne politike/zaštite, partnerskim općinama i njihovim komunalnim preduzećima, te organizacijama civilnog društva.

Opći cilj ovog dijela DEG projekta je da u okviru implementacije Strategije socijalne uključenosti BiH, nastavi da osigurava uključivanje svih građana, a posebno najugroženijih grupa, u razvoj socijalne zaštite, prije svega u odnosu na vodovodni sistem, a po pitanjima koja se tiču njihovih zajednica.

Cilj projekta ima dva različita aspekta:

- Jačanje uključivanja građana u participativno općinsko upravljanje vezano za vodosnabdijevanje, posebno u pogledu socijalnih aspekata.
- Jačanje kapaciteta vlasti za razvijanje politika zasnovanih na dokazima i planiranje sredstava za dobro pružanje usluga vezanih za vodu, posebno u pogledu socijalnih aspekata.

MDG-F program ima za cilj da ostvari rezultat po pitanju poboljšanja uprave na polju ekonomije u vodovodnim/komunalnim preduzećima u cilju pružanja boljih usluga građanima u partnerskim općinama.

Komisija Općine Gračanica je kontinuirano vršila monitoring realizacije aktivnosti iz Akcionog plana za 2011-2012. godinu, te je o postignutim rezultatima putem izvještaja o monitoringu realizacije aktivnosti Akcionog plana informisala načelnika Općine i Općinsko vijeće Gračanica. Izvještaji također predstavljaju i rezultat saradnje sa relevantnim lokalnim institucijama i

organizacijama s obzirom na uspostavljene mehanizme prikupljanja potrebnih podataka i informacija.

Shodno tome, izvještaji o monitoringu realizacije Akcionog plana za 2011-2012. godinu ukazuju da su postignuti sljedeći definisani kratkoročni (dvije godine) koraci u realizaciji prioriternih akcija:

- Uspostavljena je jedinstvena baza podataka o socijalno isključenim grupama;
- Izvršena doedukacija stručnog, te edukacija nestručnog kadra u oblasti socijalne/dječije zaštite i oblasti vodosnabdijevanja;
- Uspostavljen je „Protokol o postupanju i saradnji nadležnih institucija i organizacija s ciljem unapređenja multisektoralnog pristupa socijalne/dječije zaštite i inkluzije u odnosu na oblast vodosnabdijevanja uvođenjem referalnog mehanizma“ u svrhu blagovremenog i preventivnog djelovanja u sferi socijalne zaštite djece i odraslih;
- Izvršeno je tehničko jačanje Općine Gračanica, JU Centra za socijalni rad i OŠ „Hasan Kikić“ u okviru MDG-F DEG projekta;
- Djeca i odrasli su uključeni u procese donošenja odluka kroz djelovanje PAR i PAG grupa;
- Po pitanju uspostavljanja socijalnih mjera (subvencioniranja) u oblasti vodosnabdijevanja, pripremljen je dokument Prijedlog kriterija i mjera socijalne politike u odnosu na oblast vodosnabdijevanja u općini Gračanica kojeg Općinsko vijeće Gračanica usvojilo na sjednici održanoj 30.08.2012. godine;
- Kontinuirano se vrši ažuriranje novouspostavljenih ili postojećih baza podataka o socijalno isključenim grupama;
- Uspostavljena je Komisija za unapređenje socijalne zaštite i inkluzije u općini Gračanica;
- Uspostavljen Stručno/operativni tim općine Gračanica za implementaciju Protokola o saradnji i postupanju;
- Vršen je monitoring implementacije Akcionog plana za 2011- 2012. godinu.

3.2. Pregled ostvarenih rezultata iz „Akcionog plana jačanja socijalne zaštite i inkluzije djece i odraslih za 2013-2014. godinu u općini Gračanica“

Akcionog plana jačanja socijalne zaštite i inkluzije djece i odraslih na području općine Gračanica period za 2013-2014.godinu je urađen na osnovu naučenih lekcija i stečenog iskustva u prvoj fazi projekta u partnerskim općinama u kojima su pokrenute aktivnosti na izradi dokumenta. Ovaj strateški dokument je imao za cilj da jasno definiše načine za prevazilaženje jaza između identifikovanih potreba socijalno isključenih grupa i raspoloživih resursa, servisa i referalnih mehanizama u svakoj od pomenutih općina.¹ S obzirom na multi-sektoralan pristup koji je neophodno obezbijediti, izrada Akcionog plana za 2013-2014. godinu je u nadležnosti članova/ica multi-sektoralnog općinskog tijela, odnosno Komisije za unapređenje socijalne zaštite i inkluzije Općine Gračanica.

U okviru implementacije DEG projekta u općini Gračanica je imenovan Stručno/operativni tim, čiji su članovi u saradnji sa Komisijom zaduženi za implementaciju Protokola o saradnji i postupanju, odnosno za implementaciju referalnog modela, na području općine Gračanica.

---

¹ Aktivnosti na uspostavljanju funkcionalnog i održivog referalnog sistema imaju za cilj kreiranje pozitivnog okruženja i uticaja na blagostanje djece i odraslih u datoj zajednici. To se vrši uspostavljanjem sistema socijalne zaštite i inkluzije koji je u stanju bolje identifikovati djecu i odrasle izložene riziku i pružiti adekvatan odgovor kroz usluge društvene zaštite i inkluzije. Sistem objedinjuje sve pružaoce usluga koji mogu biti uključeni u identifikaciju ranjivih grupa stanovništva i koji odgovaraju na takve slučajeve pružanjem adekvatnih i dobro prilagođenih usluga. Ovo je naročito važno s obzirom na činjenicu da su oblici isključenosti na nivou društva višestran i stoga od najveće važnosti vještine relevantnih nosilaca dužnosti za procjenu i rješavanje stanja i potreba djece i odraslih jer se referalnim sistemom uspostavlja konkretna saradnja i komunikacija svih nadležnih stručnjaka iz sistema socijalne zaštite, a u vezi sa svakim slučajem pojedinačno.

Prilikom analize situacije u sferi socijalne zaštite i planiranja budućih aktivnosti Akcionog plana za 2013-2014.godinu, članovi/ce Komisije općine Gračanica su posebnu pažnju obratili na usklađivanje aktivnosti sa općinskim strategijama i planovima razvoja u segmentu unapređenja statusa djeteta i odraslih u lokalnoj zajednici.

Realizacija Akcionog plana za 2013-2014. godinu u općini Gračanica predstavlja nastavak implementacije prethodnog Akcionog plana.

Akcioni plan za 2013-2014. godinu, kao i prethodni Akcioni plan za 2011-2012. godinu, izrađen je u skladu sa HRBAP metodologijom, stavljajući na prioritarno mjesto realizaciju ljudskih/dječijih prava u skladu sa Konvencijom o pravima djeteta i Univerzalnom deklaracijom o ljudskim pravima.

Metodologija razvijena u okviru projekta koristi pristup planiranju baziran na ljudskim pravima sa posebnim fokusom na principe nediskriminacije i učešća. Ključni aspekt pristupu razvoja koji se temelji na ljudskim pravima jeste odgovornost. Sa stajališta ljudskih prava, pojedinci ili grupe su nosioci prava dok su institucije i vlasti, kao nosioci dužnosti, odgovorni za realizaciju tih prava, a samim tim i u obavezi da uspostave mjere poštivanja i zaštite ovih prava.

U toku izrade Akcionog plana za 2013-2014. godinu, provedene su metode istraživanja i metode intervjua, kao i metode monitoringa implementacije aktivnosti Akcionog plana za 2011-2012. godinu u cilju dobijanja preporuka za unapređenje Akcionog plana za 2013-2014. godinu. Također, korišteni su relevantni dokumenti i zakonske regulative, informacije sa web portala i održani su sastanci sa stručnim kadrom iz institucija i organizacija iz sfere socijalne zaštite.

Shodno tome, u implementaciji Akcionog plana za 2013-2014. godinu ukazuju da su postignuti sljedeći definisani kratkoročni (dvije godine) koraci u realizaciji prioritarnih akcija:

- Obezbijedjena sredstva za realizaciju nekih od aktivnosti z Akcionog plana za 2013-2014. godinu iz budžeta Općine Gračanica u iznosu od 8.000,00 KM
- podržana realizacija dokumenta Kriteriji i mjere socijalne politike putem izdvajanja sredstava iz općinskog budžeta za subvencioniranje identifikovanih grupa u iznosu od 5.000,00 KM;
- izvršeno kadrovsko i materijalno jačanje Općine Gračanica, JU CSR Gračanica, OŠ „Hasan Kikić“ i JZU Dom zdravlja za realizaciju potreba prema Akcionom planu;
- podržana inicijativa za osnivanje Savjetovalište za djecu, mlade i porodice ;
- kontinuirano se radilo na poboljšanju statusa djece sa posebnim potrebama u općini Gračanica u saradnji sa Udruženjem roditelja djece i omladine sa posebnim potrebama „Futura“ Gračanica i UG „Naša budućnost“;
- nije osiguran kontinuitet u radu Stručnog/operativnog tima za realizaciju Protokola o saradnji i postupanju kroz redovite sastanke i redovito izvještavanje o radu tima prema Komisiji;
- nije kontinuirano rađeno na identifikaciji korisnika socijalne zaštite i inkluzije, i vršiti redovno ažuriranje postojećih baza podataka (DevInfo, SOTAC, LOTUS i baze podataka o socijalno isključenim grupama);
- nastavljene su aktivnosti na jačanju nevladinog sektora kroz podršku u rješavanju pitanja prostorija za rad i razvijati volonterski rad;
- nije vršena edukacija svih aktera socijalne zaštite u skladu sa mapiranim potrebama;
- nije se kontinuirano radilo na medijskoj promociji u cilju informisanja i jačanja svijesti lokalne zajednice o problemima socijalno isključenih kategorija.

3.3. Mapiranje sistema socijalne zaštite i inkluzije djece i odraslih

Sistem socijalne zaštite i inkluzije u BiH uključuje više sektora: socijalni, obrazovni, zdravstveni, sektor pravosuđa i policije, kao i nevladin i privatni sektor i porodica.

Institucije i organizacije aktivne u sistemu socijalne zaštite i inkluzije, sa svojim nivoima odgovornosti, djeluju i pružaju usluge u skladu sa relevantnim zakonodavstvom, mandatima, ovlastima, opisom posla, procedurama izvještavanja i izvorima finansiranja.

Sistem socijalne zaštite i inkluzije organizovan je na različitim nivoima vlasti: državnom nivou (Bosna i Hercegovina), entitetskom nivou (Federacija Bosne i Hercegovine i Republika Srpska), nivou distrikta (Brčko distrikt BiH), kantonalnom nivou (10 kantona u Federaciji Bosne i Hercegovine), kao i na općinskom nivou.

U nastavku slijedi tabelarni pregled institucija, agencija, centara, direkcija i komisija od značaja za socijalnu zaštitu i inkluziju djece i odraslih na svim nivoima relevantnim za općinu Gračanica (Tabela 1).

	Država BiH	Entitet (FBiH)	Tuzlanski kanton (TK)	Opština Gračanica
Institucija	<ul style="list-style-type: none"> • Vijeće ministara BiH • Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH • Ministarstvo civilnih poslova BiH • Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH • Ministarstvo sigurnosti BiH • Ministarstvo pravde BiH • Institucija Omdusmena za ljudska prava 	<ul style="list-style-type: none"> • Parlament Federacije BiH • Vlada Federacije BiH • Ministarstvo rada i socijalne politike • Ministarstvo obrazovanja i nauke • Ministarstvo zdravstva • Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, • Ministarstvo okoliša i turizma • Ministarstvo unutrašnjih poslova • Ministarstvo pravde i Ministarstvo finansija 	<ul style="list-style-type: none"> • Skupština TK • Vlada TK • Ministarstvo za rad, socijalnu politiku i povratak • Ministarstvo zdravstva • Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta, • Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede • Ministarstvo prostornog uređenja i zaštite okolice, • Ministarstvo unutrašnjih poslova, • Ministarstvo pravosuđa i uprave. • Kantonalni zavod za zdravstvenu zaštitu • Socijalno pedagoška životna zajednica USK • Pedagoški zavod TK • Kantonalno Tužilaštvo TK • SOS-Dječije selo-Gračanica • Centar za djecu sa višestrukim smetnjama „Koraci nade“ 	<ul style="list-style-type: none"> • Općina Gračanica • Mjesne zajednice • JU Centar za socijalni rad • JU Dom zdravlja • Opća bolnica „Dr. Mustafa Beganović“ • Centar za mentalno zdravlje • Policijska uprava • JU Dječije obdanište „Naša djeca“ • (11) osnovnih škola sa područnim školama • (2) srednje škole • Općinski sud • „SOS Dječije selo“ Gračanica
Agencija/ Komisija/ Direkcija	<ul style="list-style-type: none"> • Agencija za jednakost spolova BiH • Zajednička komisija za ljudska prava, prava djeteta, mlade, imigraciju, izbjeglice, azil i etiku Parlamenta BiH • Direkcija za ekonomsko planiranje BiH 		<ul style="list-style-type: none"> • Komisija za ocjenjivanje i razvrstavanje djece i mladih sa posebnim potrebama TK 	

Tabela 1. Pregled institucija, agencija, centara, direkcija i komisija od značaja za socijalnu zaštitu i inkluziju na svim nivoima relevantnim za općinu Gračanica

3.4. Opšta situacija u općini Gračanica

Općina Gračanica se nalazi na zapadnom dijelu Tuzlanskog kantona, na površini od 219,5 km² s desne strane rijeke Spreče, između općine Doboj Istok na zapadu i općine Lukavac na istoku. Općina Gračanica je organizovana u 25 MZ, koje djeluju kao obavezan oblik mjesne

samouprave putem kojih građani sudjeluju u odlučivanju o poslovima iz samoupravnog djelokruga i lokalnim poslovima koji neposredno i svakodnevno utiču na njihov život i rad.

Prema popisu stanovništva iz 1991. godine na području općine živjelo je ukupno 59.134 stanovnika. U odnosu na navedni podatak, podaci/procjena Federalnog zavoda za statistiku sa 31.12.2014. godine ukazuje da u općini Gračanica živi 50.855 osoba (26.078 M/ 24.777 Ž), a prema starosnoj strukturi slika je sljedeća: 0-5 godina: 1.625 (793 M/ 832 Ž); od 6-14 godine: 3.959 (1.972 M/ 1.987 Ž); od 15-18 godina: 2.350 (1.211 M/ 1.139 Ž); preko 18 godina starosti: 42.921 osoba (22.102 M/ 20.819 Ž).

Prema podacima Zavoda za statistiku FBiH, ukupan broj rođene djece sa 31.12.2014. godine je bio 478 (236 M/ 242 Ž), od čega su sva živorođena djeca. Prema istom izvoru, mjesto porođaja majki je bilo zdravstvena ustanova. Prema podacima iz istog izvora, a u vezi prirodnog kretanja stanovništva, u općini Gračanica umrlo je 345 osoba (179 M/ 166 Ž) do kraja 2014. godine, što ukazuje na pozitivan prirodni priraštaj.

Prema evidenciji JU Centra za socijalni rad, u općini Gračanica ima 785 (378 M/ 407 Ž) djece ometene u psiho-fizičkom razvoju, od toga:

	Djeca ometana u psiho-fizičkom razvoju	M	Ž	Σ
1	Djeca bez roditeljskog staranja	12	9	21
2	Odogjno zanemarena i zapuštena djeca	35	21	56
3	Djeca čiji je razvoj ometan porodičnim problemima	281	356	637
4	Djeca sa mentalnom i fizičkim smetnjama	50	21	71
		378	407	785

Tabela 2.pregled stanja u 2014.godini djece ometane u psiho-fizičkom razvoju na općini Gračanica

Prema evidenciji JU Centra za socijalni rad, u općini Gračanica ima 785 (378 M/ 407 Ž) odraslih osoba ometene u psiho-fizičkom razvoju, od toga:

	Odrasle osobe ometane u psiho-fizičkom razvoju	M	Ž	Σ
1	Osobe ometane u psihofizičkom razvoju i osobe sa invaliditetom	249	235	484
2	Materijalno neosigurane i za rad nesposobne osobe	146	291	437
3	Stare osobe bez roditeljskog staranja	28	51	79
4	Osobe društveno negativnog ponašanja	128	81	209
5	Osobe i obitelji u stanju socijalne potrebe kojima je usljed posebnih okolnosti potrebna pomoć	15	67	82
		566	725	1.291

Tabela 3.pregled stanja u 2014.godini odraslih osoba ometane u psiho-fizičkom razvoju na općini Gračanica

Po pitanju evidencije djece iz manjinske populacije, podaci iz UG SAJA ROMA Gračanica na dan 12.03.2015.godine ukazuju da na području općine Gračanica živi 96 romskih porodica i kojima živi 311 članova a od ima 103 (_ M/ _ Ž) djece starosti do 15 godina.

Po pitanju lokalne ekonomije, podaci Zavoda za statistiku FBiH sa 31.12.2014.godine, u općini Gračanica je bilo registrovano poslovnih subjekata: 433 pravnih lica, 634 poslovnih subjekata u oblasti obrta, 19 javnih ustanova i 27 ostali (banke, osiguranja, mikro kreditne org.).

Prema podacima Općine Gračanica sa 31.12.2014.godine, u ovoj općini je zaposleno 8.533 radno sposobnih osoba, a visina prosječne neto plate je 833 KM, prema podacima Zavoda za statistiku FBiH:²

Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku, broj nezaposlenih u općini Gračanica sa 31.12.2014. godine je iznosio 9.651 osoba.

Prema podacima Federalnog zavoda za zapošljavanje iz decembra 2014.godine, slijedi pregled nezaposlenih lica prema kvalifikacijama:

Općina Gračanica	Nezaposlene osobe prema stručnoj spremi, stanje decembar 2014.								Ukupno
	VSS	VŠS	SSS	NSS	VKV	KV	PKV	NKV	
M	147	19	812	0	64	2.227	284	1.258	4.817
Ž	327	32	1.209	3	2	1.843	35	1.368	4.834
Σ	474	51	2.021	3	66	4.070	319	2.626	9.651

Tabela 4. Pregled nezaposlenih lica prema spolu i obrazovnoj strukturi, stanja u 2014.godini

Prema podacima Federalnog zavoda za zapošljavanje iz decembra 2014.godine, slijedi pregled nezaposlenih lica prema starosnoj dobi:

	Nezaposlene osobe prema starosnoj dobi, stanje decembar 2014.									Ukupno
	15-18	18-24	24-30	30-35	35-40	40-45	45-50	50-60	60+	
M	254	820	651	457	464	482	501	948	240	4.817
Ž	179	915	1.032	712	590	508	475	391	32	4.834
Σ	433	1.735	1.683	1.169	1.054	990	976	1.339	272	9.651

Tabela 5. Pregled nezaposlenih lica prema starosnoj dobi, stanja u 2014.godini

Prema podacima prikupljenim iz Općine Gračanica iz oktobra 2012. godine, u općini Gračanica je bilo 9.185 (4.640 M/ 4.545 Ž) nezaposlenih, radno sposobnih osoba.

Od tog broja, na evidenciji nezaposlenih se nalazi 53 (7M/ 46Ž) osobe edukovane iz oblasti socijalne i dječije zaštite: 16 (2 M / 14 Ž) diplomiranih socijalnih radnika, 10 (1 M / 9 Ž) socijalnih pedagoga, 2 (Ž) edukatora- rehabilitatora, 7 (Ž) logopeda, 8 (3 M / 5 Ž) psihologa i 10 (1 M / 9 Ž) pedagoga.

Prema podacima prikupljenim iz Općine Gračanica iz decembra 2014. godine, u općini Gračanica je bilo 9.651 (4.817 M/ 4.834 Ž) nezaposlenih, radno sposobnih osoba. Od tog broja, na zaposlenje po dužini čekanja kako slijedi:

	Dužina čekanja				ukupno
	Do 6 mjeseci	7-24 mjeaseca	25-48 mjeseci	Više od 48 mjeseci	
M	848	920	788	2.261	4.817
Ž	635	794	804	2.601	4.834
Σ	1.483	1.714	1.592	4.862	9.651

Tabela 6. Pregled nezaposlenih lica prema dužini čekanja na zaposlenje, stanja u 2014.godini

Ukupan broj radno sposobnog stanovništva= zaposleni (Z) + nezaposleni (N)

$$Z (8.533) + N (9.561) = 18.184 \text{ radno sposobnog stanovništva}$$

Danas, općina Gračanica spada u red **srednje razvijenih općina**.³

² „Tuzlanski kanton u brojkama“, Zavod za statistiku FBiH, 2012. godine

³ Podaci Općine Gračanica

Prema evidenciji JU Centra za socijalni rad, u općini Gračanica u 2014.godini stalna novčana pomoć je isplaćena od toga:

stalna novčana pomoć u 2014.godini				
	Vrsta stalne novčane pomoći	M	Ž	Σ
1	Stalna novčana pomoć	93	111	204
2	Novčana naknada za pomoć i njegu druge osobe	227	254	481
3	Druga materijalna pomoć	0	0	0
4	Osposobljavanje za život i rad	0	0	0
5	Smještaj u drugu obitelj	7	5	12
6	Smještaj u ustanovu socijalne zaštite	28	23	51
7	Jednokratne novčane pomoći	363	282	645
8	Zdravstveno osiguranje	377	289	666
9	Usluge socijalnog rada i drugih stručnog rada	0	0	0
10	Kućna njega i pomoć u kući	0	0	0
11	Dječiji dodatak	678	704	1.382
12	Naknada umjesto plaće roditelju koji je u radnom odnosu	1	118	119
13	Naknada umjesto plaće roditelju koji nije u radnom odnosu	0	0	0
		1.774	1.786	3.560

Tabela 7. Pregled vrste stalne novčane pomoći po spolu korisnicima koje ostvaruju putem CSR, stanja u 2014.god.

Prema evidenciji JU Centra za socijalni rad, u općini Gračanica u 2014.godini stalna novčana pomoć je isplaćena po vrsti pomoći u iznosu od 926.682,00 KM, kako slijedi:

Isplaćena stalna novčana pomoć u 2014.godini putem JU Centr za socijalni rad Gračanica		
	Vrsta stalne novčane pomoći	u KM
1	Stalna novčana pomoć	325.954
2	Novčana naknada za pomoć i njegu druge osobe	0
3	Druga materijalna pomoć	0
4	Osposobljavanje za život i rad	0
5	Smještaj u drugu obitelj	59.512
6	Smještaj u ustanovu socijalne zaštite	0
7	Jednokratne novčane pomoći	52.540
8	Zdravstveno osiguranje	0
9	Usluge socijalnog rada i drugih stručnog rada	0
10	Kućna njega i pomoć u kući	0
11	Dječiji dodatak	434.320
12	Naknada umjesto plaće roditelju koji je u radnom odnosu	54.356
13	Naknada umjesto plaće roditelju koji nije u radnom odnosu	0
	ukupno	926.682

Tabela 8. Pregled vrste stalne novčane pomoći isplaćene putem Centra za socijalni rad, stanja u 2014.godini

Prema evidenciji JU Centra za socijalni rad, u općini Gračanica u 2014.godini zdravstveno osigurani preko centra za socijalni rad je 663 lica, od toga:

Zdravstveno osigurana lica u 2014.godini preko Centra za socijalni rad				
	korisnici	Broj korisnika	Broj članova porodične	Ukupno osiguranih
1	Korisnici stalne novčane pomoći	158	47	205
2	Lica smještena u ustanove socijalne zaštite	17	0	17
3	Civilne žrtve rata	18	19	37
4	Lica starija od 65 god.	389	3	392
5	Djeca od 0-6 godina	12	0	12
	ukupno	594	69	663

Tabela 9. Pregled stanja po broju korisnika u 2014.godini koji su ostvarili zdravstveno osiguranje lica putem Centra za socijalni rad,

Prema evidenciji JU Centra za socijalni rad, u općini Gračanica u 2014.godini registrovani korisnici stalne novčane pomoći preko centra za socijalni rad su 204 lica sa 65 članova porodica, od toga:

Korisnici stalne novčane pomoći			
spol	Broj korisnika	Broj članova domaćinstava	ukupno
M	93	20	113
Ž	111	45	156
Σ	204	65	269

Tabela 10. Pregled stanja po spolu korisnika u 2014.godini koji su ostvarili stalnu novčanu pomoć putem Centra za socijalni rad,

Prema evidenciji JU Centra za socijalni rad, u općini Gračanica u 2014.godini prema vrsti i stepenu poteškoća u razvoju registrovana su lica za stalnu novčanu pomoć, kako slijedi:

Vrsta i stepen poteškoća u razvoju korisnika stalne novčane pomoći u 2014.godini putem JU Centra za socijalni rad Gračanica		
	Vrsta i stepen poteškoća u razvoju	Broj korisnika
1	Oštećenje vida	5
2	Oštećenje sluha	3
3	Poremećaj glasa i govora jezika	7
4	Tjelesno oštećenje i hronične bolesti	9
5	Tjelesni invaliditet i hronične bolesti	8
	ukupno	32

Tabela 11. Pregled stanja po vrsti i stepenu poteškoće u razvoju korisnika u 2014.godini koji su ostvarili stalnu novčanu pomoć putem Centra za socijalni rad,

Prema evidenciji JU Centra za socijalni rad, u općini Gračanica u 2014.godini teškoće u psihičkom razvoju registrovana su lica za stalnu novčanu pomoć, kako slijedi:

Teškoće u psihičkom razvoju korisnika stalne novčane pomoći u 2014.godini putem JU Centr za socijalni rad Gračanica		
	Teškoće u psihičkom razvoju	Broj korisnika
1	Laka mentalna retardacija	66
2	Umjereno mentalna retardacija	21
3	Teža mentalna retardacija	11
4	Teška mentalna retardacija	3
5	Poremećaj u ponašanju	41
6	Kombinovane smetnje	39
	ukupno	181

Tabela 12. Pregled stanja u 2014.godini, po broju korisnika koji imaju teškoće u psihičkom razvoju a koji su ostvarili stalnu novčanu pomoć putem Centra za socijalni rad,

Prema evidenciji JU Centra za socijalni rad, u općini Gračanica u 2014.godini prema starosnoj strukturi broj korisnika registrovana su lica za stalnu novčanu pomoć, kako slijedi:

Starosna struktura broja korisnika, stanje decembar 2014.						
	0-5	6-9	10-14	15-18	19-25	ukupno
	17	21	43	35	97	213
Σ	17	21	43	35	97	213

Tabela 13. Pregled stanja u 2014.godini, po starosnoj strukturi broja korisnika koji su ostvarili stalnu novčanu pomoć putem Centra za socijalni rad,

Prema evidenciji JU Centra za socijalni rad, u općini Gračanica u 2014.godini prema smještaju u socijalne ustanove, kako slijedi:

Broj korisnika i spolna struktura, smjestaj u ustanove socijalne zaštite, stanje decembar 2014.			
	SOS Dječije selo Gračanica	Centar Duje Klokočnica	ukupno
M	3	16	19
Ž	1	15	16
Σ	4	31	35

Tabela 14. Pregled stanja u 2014.godini, po broja i spolu korisnika koji su smješteni u ustanove socijalne zaštite putem Centra za socijalni rad,

Prema evidenciji JU Centra za socijalni rad, u općini Gračanica u 2014.godini prema stepenu invaliditeta i vrsta novčanog davanja, kako slijedi:

	Stepen invaliditeta i vrsta novčanog davanja	Broj korisnika
1	Lica sa invaliditetom III,IV i V grupe (60%, 70% i 80%)	0
2	Lica preko 65 godina (dodatak za njegu i pomoć od strane drugog lica)	112
	ukupno	112

Tabela 15. Pregled stanja u 2014.godini, prema stepenu invaliditeta i vrsti novčanog davanja putem Centra za socijalni rad,

Prema evidenciji JU Centra za socijalni rad, u općini Gračanica u 2014.godini prema stepenu invaliditeta, kako slijedi:

	Stepen invaliditeta	Broj korisnika
1	Korisnici lične invalidnine, I grupe	484
2	Korisnici lične invalidnine, II grupe	292
3	Korisnici prava na pomoć i njegu od strane drugog lica, I grupe	219
4	Korisnici prava na pomoć i njegu od strane drugog lica, II grupe	262
5	Korisnici prava na ortopedski dodatak	326
	ukupno	1.583

Tabela 16. Pregled stanja u 2014.godini, broj korisnika prema stepenu invaliditeta, izvor Centr za socijalni rad,

Prema evidenciji JU Centra za socijalni rad, u općini Gračanica u 2014.godini prema vrsti mjere-usluge, kako slijedi:

	Vrsta mjere-usluge	Broj korisnika
1	Saniranje bračnih i porodičnih odnosa	215
2	Rad sa punoljetnim licima asocijalnog ponašanja	209
3	Socijalni rad sa materijalno nezbrinutim starim licima i duševnim bolesnicima	299
4	Pomoć ostalim licima u stanju socijalne potrebe	2.069
5	Stavljanje pod starateljstvom	91
6	Postavljanje staratelja za posebne slučajeve	28
7	Uređenje kontakta roditelja i djece	31
8	Odobrenje otuđenja nekretnina i podizanje novca	13
9	Prijedlog sudu za provjeru djece	73
10	Sudske rasprave	197
11	Izlazak stručnih radnika na teren	221
12	Posjeta porodica po različitim pitanjima	405
13	Mišljene za brak maloljetnih lica	2
14	Izdavanje različitih uvjerenja	1.873
15	Rad po tužbama: odgovori, van sudska poravnanja, prigovori, žalbe i drugo	55
16	Ukupan broj odrađenih lica izloženih zlostavljanju i nasilju u porodici	98
17	Rad sa vaspitno zanemarenim i vaspitno zapuštenim maloljetnicima i njihovim roditeljima	90
18	Smještaj šticećenika u porodice i u ustanove	51
19	Obrada i upućivanje na ocjenu tjelesnog oštećenja i radne sposobnosti	890
20	Izrada rješenja o priznavanju prava za novčanu naknadu i prestanak	4.370
21	Prijavljivanje na zdravstveno osiguranje	663
22	Broj izrečenih mjera prema maljoletnicima	30
	ukupno	11.973

Tabela 17. Pregled stanja u 2014.godini, po broju korisnika i prema vrsti mjere-usluga putem Centra za socijalni rad,

Općina Gračanica je u Budžetu za 2013. i 2014.godinu za pomoć i socijalnu zaštitu ugroženih kategorija stanovništva izdvojila sljedeća sredstva:

	Općina Gračanica Opis pozicije za isplatu planiranih sredstava iz budžeta	Isplaćena sredstva (KM)		
		u 2013.god.	u 2014.god.	ukupno
1	jednokratne novčane pomoći – grant pojedincima	16.204	26.123	42.327
2	za zdravstvenu zaštitu socijalno ugroženih lica i učesnika NOR-a	1.509	4.000	5.509
3	za subvenciju sahrana/dženaza umrlih boraca	1.340	2.400	3.740
4	za Narodnu kuhinju	35.604	32.610	68.214
5	za pomoć socijalno ugroženim penzionerima i drugim ugroženim kategorijama stanovništva	25.420	25.010	50.430
6	za unaprijeđenje uslova života i rada romske populacije	10.452	7.000	17.452
7	za stambeno zbrinjavanje boraca	9.296	7.712	17.008
8	za pomoć stambeno zbrinjavanje socijalno ugroženim licima	8.874	6.902	15.776
9	Stipendiranje učenika i studenata- grantovi pojedincima	96.000	97.500	193.500
10	Grantovi za obrazovanje (stimulacije učenika u takmičenjima, nabavka udžbenika, mjesečne karte)	10.821	14.916	25.737
11	Realizacija projekta MDGF-a u oblasti unapređenja socijalne zaštite i inkluzije u općini		2.000	
12	Grantovi za izbjegla i prognana lica		2.658	
13	Grantovi za povratnike		2.820	
	ukupno	215.520	286.834	502.354

Tabela 18. Pregled isplaćenih sredstava u 2013.god. i 2014.god., iz budžeta općine po pozicijama,

Pored redovno planiranih aktivnosti za realizaciju mjera za realizaciju socijalne zaštite u vanrednim situacijama se preduzimaju i vanredne mjere, kao što je slučaj elementarnih nepogoda i prirodnih nesreća koje zahvate područje općine.

U mjesecu maju i avgustu 2014.godine na području općine Gračanica se desila prirodna nesreća koja je proizvela velika oštećenja na cijelom području jer su zabilježene velike materijalne štete, tako da posljedice ove prirodne nepogode su:

- poplavljeno 1.262 ha poljoprivrednog zemljišta u Sprečkom polju,
- poplavljeno 617 stambenih objekata, od toga poplavljeno 172 stambena objekta izlivanjem lokalnih vodotoka u Donjoj Orahovici, Miričini, Donjoj Lohinji, Gračanici i Lukavici,
- poplavljeno 119 privrednih objekata,
- oštećeno preko 300 ekonomskih objekata,
- uginulo 1.927 koka za matično jato,
- kontaminirano poljoprivredno zemljište u Sprečkom polju hemijskim supstancama štetnim po zdravlje ljudi.
- aktivirano preko 500 klizišta i odrona kojima je zbog uništenih, oštećenih i ugroženih stambenih objekata izmješteno 84 porodice, odnosno 264 lica.
- od posledica grada oštećeno 1.629 stambenih, 1.210 pomoćnih i 2 javna objekta (a nevrjeme zahvatilo MZ Donja Orahovica, Rašljeva i Miričina),

- u Mjesnoj zajednici Lukavica zbog aktiviranja klizišta u dijelu naselja Prnjavor na više lokacija odsječeno oko 1000 stanovnika,
- prekinuto preko 150 putnih komunikacija (lokalne, regionalne i magistralne ceste),
- sve makadamske putne komunikacije su stradale i većina su bile u prekidu (u 25 MZ)
- poplavljena trafostanica koja je u nadležnosti Elektroprijenosa BiH, stanovništvo i privreda općine su ostali bez struje i vode što je prouzrokovalo velike direktne i indirektne štete i kod stanovništva i u privredi.

Tokom poplava u mjesecu avgustu najveće štete su zabilježene na privrednim objektima, te su zabilježene takođe milionske štete, a upitna su bila radna mjesta, te buduće poslovanje velikog broja firmi.

Općina Gračanica je, u skladu sa važećim zakonima i podzakonskim aktima države Bosne i Hercegovine koji uređuju ovu oblast, ali i Direktivom EK 2007-60, preduzela sve mjere koje su neophodne kako bi se obezbijedio najviši mogući stepen zaštite u prirodnim i drugim nesrećama-poplavama. Naime, izvršena je preliminarna procjena ugroženosti od poplava i urađeni planovi zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća.

Zaštita i spašavanje ljudi i materijalnih dobara se na području općine Gračanica organizuje i provodi u skladu sa Zakonom o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća, Odluke o funkcionisanju zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara, Procjene ugroženosti teritorije općine od prirodnih i drugih nesreća, Programa razvoja zaštite i spašavanja u periodu 2012. – 2016., Plana zaštite i spašavanja, te drugih zakonskih i podzakonskih akata.

Na području općine kao sanaciju posljedica elementarne nepogode i prirodne nesreće su provodile aktivnosti:

Općina Gračanica

-Neposredno nakon prirodnih i drugih nesreća koje su se desile u maju 2014 godine, nakon što je Komisija za procjenu utvrdila nastalu štetu, isplaćena su prva interventna sredstva u iznosu od 100.000,00 KM za građane čije stambene jedinice su potpuno uništene. Sredstva za sanaciju obezbjeđena su u Budžetu općine Gračanica i namjenski uplaćenih sredstava Vlade Federacije BiH na ime finansijske pomoći ovoj općini.

-Općina Gračanica je putem Javnog poziva izvršila prenos vlasništva na nekretninama -12 placeva u MZ Lukavica za građane koji su izgubili stambene jedinice u prirodnim i drugim nesrećama, a u svom vlasništvu nemaju adekvatne placeve.

- Podijeljeno preko 200.000 crijepa i 3.759 koruga

-U oktobru 2014.godine raspisan je Javni poziv za sanaciju oštećenih krovova od leda u MZ Donja Orahovica, Miričina i Rašljeva.

Pravo na pomoć pri sanaciji štete ostvarilo je 579 lica, na čijim stambenim jedinicama je krovni pokrivač bio uništen ili oštećen usljed djelovanja elementarne nepogode-led u avgustu 2014.godine. Sredstva za sanaciju obezbjeđena su u Budžetu općine Gračanica i namjenski uplaćenih sredstava Vlade Federacije BiH na ime finansijske pomoći ovoj općini u građevinskom materijalu - crijepu radi saniranja štete uzrokovane nevremenom praćenim gradom, vjetrom i kišom.

-U oktobru 2014.godine također je raspisan Javni poziv za Privredne subjekte, čije su poslovne jedinice, materijal za rad, oprema za rad i sl. Uništeno od posledica prirodne i druge nesreće. Uslovi za ostvarenje prava na pomoć u novcu bili su da Privredni subjekat nema više od 3 zaposlene, kao i da nema dugovanja poreza. Pravo na pomoć u iznosu od 2000 KM ostvarilo je 20 privrednih subjekata sa područije Općine Gračanica. Sredstva za ovu namjenu su ostvarena od strane Fonda za pomoć nastradalom stanovništvu sa područija FBiH.

-Treći Javni poziv koji je Općina Gračanica provela je bio za izgradnju uništenih ili teško oštećenih stambenih jedinica. Pravo na novčana sredstva za izgradnju nove stambene jedinice ostvarilo je 9 lica (ukupan iznos 262.800,00 KM) Sredstva za ovu namjenu su ostvarena od strane Fonda za pomoć nastradalom stanovništvu sa područja FBiH.

-Općina Gračanica plaća stanarinu za 12 porodica čije su stambene jedinice srušene, neuslovne ili opasne za život,
- Izvršila sanaciju na okio 100 klizišta i odrona,
- U saradnji sa OS BiH osposobljena alternativna komunikacija u naselju Lukavica

CRVENI KRIŽ

-27.06.2014.godine 15 električnih uređaja za domaćinstvo
-AVGUST 2014 godine 15.000 KM (za 7 oštećenih porodica novčani iznosi od 1000-3000 KM)
-OKTOBAR 2014.godine 22.400 KM (za 28 oštećenih porodica novčani iznosi od po 800 KM)
-NOVEMBAR 2014.godine po 2 m³ ogrevnog bukovog drveta za 24 oštećene porodice
-MART 2015 godine 20.020 KM (za 20 oštećenih porodica novčani iznosi od 820-2000 KM)

OTVORENA MREŽA I JUB BOJE

Donacija JUB boja za dezinfekciju zidova u poplavljenim obhjektima

RIJASET IZ SARAJEVO U BiH, SARAJEVO

Donirana novčana pomoć građanima za saniranje oštećenih krovova od prirodne nesreće- grada koja je 23.08.2014. godine pogodila područje MZ Donja Orahovica, Miričina i Rašljeva- Općina Gračanica,-

PROBUDUĆNOST-Projekat neformalne grupe građana

-Vrijednost projekta 10.165 KM od kojeg su kupljena 34 električna uređaja za domaćinstvo (električni šporeti i frižideri) za 34 oštećene porodice sa područje Općine Gračanica i Općine Petrovo)

RAZNO

-Paketi prehrambenih proizvoda i proizvoda za ličnu higjenu (donacije građana) sakupljanje i podjela provedeni preko ANEA-Mladi Gračanice,volontera Crvenog križa.
-Proizvodi za sanaciju poplavljenih prostorija (sredstva za čišćenje,emulzije z azidove i slično)
-SOS Dječije selo Gračanica je otvorilo kancelarije u Lukavici i Gornjoj Orahovici u kojima se pruža pomoć djeci iz porodica koje su ostale bez svojih domova. Radi se o psiho-socijalnoj pomoći,kao i pomoći u školskom priboru,odjeći i svemu potrebnom djetetu.
-U predhodnom periodu Sos dječije selo je otvorilo resursni centar u Gračanici iz kojeg djeluje prema svima građanima oštećenim u elementarnim nepogodama,gdje su djeca ponovo prioritet pri odabiru isatih.U više navrata građanima je dodjeljena pomoć u prehrambenim proizvodima,higjenskim proizvodima, električnim uređajima za domaćinstvo, materijalu za opremanje kupatila i svemu ostalom što su porodice izrazile kao potrebu.
I dalje su aktivnosti na sanaciji i otklanjanju posljedica prirodne nepogode iz 2014. Godine.

3.5.Općinske strategije

Općina Gračanica je u cilju povećanje stepena uključenosti zajednice u proces planiranja i odlučivanja u općini, bolje transparentnosti u upravi i podrške većem učešću javnosti u procesu planiranja i razvoja zajednice, uspostavila lokalne strategije za ostvarivanje kontinuiranog i trajnog šireg dijaloga između civilnog društva, mjesnih zajednica i lokalnih organa vlasti.

U svrhu unapređenja života građana, Općina Gračanica je uspostavila sljedeće lokalne strategije:

- Strategija za mlade općine Gračanica
- Strategija partnerstva između nevladinih organizacija (NVO) i Općine Gračanica
- Akcioni plan socijalnog uključivanja u sistem socijalne/dječije zaštite u odnosu na oblast vodosnabdijevanja u općini Gračanica (2011-2012), Informacija o realizaciji Akcionog plana (2011-2012) u 2011.god., u 2012.godi.,
- Akcioni plan jačanja socijalne zaštite i inkluzije djece i odraslih u općini Gračanica (2013-2014)
- PKI-Program kapitalnih investicija općine Gračanica (2010 -2014)
- PKI-izvještaj o realizaciji u 2010.god., u 2011.god., u 2012.god., u 2013.god., u 2014.god.
- PKI-evoluacija PKI 2010-2014.godina
- Strategija razvoja općine Gračanica (2011-2020)
- Izvještaj o realizaciji Strategija razvoja općine Gračanica (2011-2020) u 2011.god., u 2012.god., u 2013.god.
- LEAP-Lokalni akcioni plan zaštite životne sredine općine Gračanica (2012-2017) .
- LEAP-Izvještaj o provođenju Lokalnog akcionog plana zaštite životne sredine općine Gračanica u 2012.god., u 2013.godini
- Politike socijalnog uključivanja općine gračanica 2014.–2018. sa analizom stanja socijalne uključenosti na području općine Gračanica
- SEAP- Akcioni plan energetske održivo razvoja općine Gračanica (2015-2020)

3.6 Analiza situacije po pitanju prioritetnih socijalno isključenih grupa

Komisija Općine Gračanica je na vanrednoj sjednici održanoj 04.12.2012. godine donijela odluku da se prilikom planiranja aktivnosti u okviru novog Akcionog plana za 2013-2014. godinu uzmu u obzir već definisane socijalno isključene grupe djece i odraslih na području općine Gračanica. Slijedi pregled prioritetnih socijalno isključenih grupa⁴:

- **Porodice u stanju socijalne potrebe** (stalne socijalne pomoći, porodice bez zdravstvenog osiguranja i primanja, romska populacija i dr.);
- **Djeca sa posebnim potrebama** (djeca ometena u psiho-fizičkom razvoju i dr.);
- **Stare osobe bez porodičnog staranja** (starije osobe preko 60 godina starosti koji nemaju članove/ice porodice ili srodnike da ih izdržavaju).

Ova odluka je donesena na osnovu naučenih lekcija i stečenih iskustava u radu Komisije, kao i na osnovu analize postojeće situacije i rezultata provedenog monitoringa realizacije aktivnosti Akcionog plana za 2011-2012. godinu.

Na osnovu rezultata analize konceptualnog radnog okvira, u općini Gračanica su identifikovani sljedeći **ključni problemi** koji dovode navedene grupe djece i porodica u stanje socijalne isključenosti:

---

⁴**Socijalna isključenost** predstavlja proces kojim se određeni pojedinci “odguruju” na rub društva te ih se, zbog njihovog siromaštva, neposjedovanja osnovnih vještina i znanja te nemogućnosti cjeloživotnog učenja, ili zbog diskriminacije, sprečava da u cijelosti sudjeluju. Ovo ih udaljava od mogućnosti zapošljavanja, stvaranja dohotka i obrazovanja kao i od socijalnih i mreža koje postoje unutar zajednice. Tako oni imaju malo mogućnosti pristupa moći i tijelima zaduženim za odlučivanje te se često osjećaju nemoćnima i u nemogućnosti da na bilo koji način utječu na odluke koje se direktno tiču njihovog svakodnevnog života. („Socijalna uključenost u BiH, Izvještaj o humanom razvoju 2007“, UNDP/IBHI , str. 25)

- neadekvatna infrastruktura/pristupi za socijalno isključene grupe u pojedinim javnim i nevladinim ustanovama i nepostojanje lifta/kosih prilaza u istima;
- neadekvatni i nedovoljni programi na unapređenju standarda života socijalno isključenih grupa uključujući i sferu kulturnog/društvenog života;
- nedovoljna sredstva za nabavku didaktičkog materijala (škole, NVO-i i dr.);
- nedovoljna uključenosti korisnika/ca u sistem odlučivanja i kreiranja politika;
- nepostojanja multidisciplinarnog mobilnog tima za hitne intervencije, procjenu stanja i praćenje urađenog, a u vezi socijalno isključenih grupa;
- nizak nivo volonterizma kod djece i mladih;
- neadekvatne usluge za socijalno isključene grupe (ne provodi se kućna njega, rad mobilnog tima na terenu i dr.);
- nedovoljno izdvajanje finansijskih sredstava za finansiranje socijalne zaštite;
- neadekvatno i nedovoljno provođenje postojeće zakonske regulative i neusklađenost federalnih i kantonalnih zakona;
- nedostatak angažovanog/zaposlenog stručnog kadra u JU CSR i ostalim ustanovama za pružanje usluga socijalne zaštite;
- nedostatak adekvatnog prostora za rad i tehničke opreme u institucijama/organizacijama u sektoru socijalne zaštite (JU CSR);
- nedovoljna i sporadična saradnja vladinog i nevladinog sektora po pitanju položaja socijalno isključenih grupa;
- nedovoljna informiranost lokalne zajednice o potrebama socijalno isključenih grupa;
- nedostatak specijaliziranih ustanova za brigu o starim i iznemoglim osobama;
- loša ekonomska situacija (nezaposlenost, nedostatak materijalnih sredstava);
- nizak nivo obrazovanja pripadnika materijalno neobezbijedenih porodica.⁵

Na osnovu analize situacije u općini Gračanica, Komisija je također prepoznala dodatne probleme koji gore navedene grupe djece i odraslih dovode u stanje socijalne isključenosti: nepovoljno materijalno i socijalno okruženje i nemogućnost osiguranja jednakih prava za sve porodice u stanju socijalne potrebe, izostanak inicijative pojedinaca za učestvovanje u donošenju odluka kao i nedovoljan angažman lokalne zajednice u rješavanju problematike socijalno isključenih grupa, društvene predrasude prema pripadnicima socijalno isključenih grupa, nedovoljan angažman i pogrešni stavovi pojedinaca prema socijalno isključenim kategorijama, nedovoljno promoviran, zastupljen i nagrađen volonterski rad, nedovoljna uključenost odraslih i djece iz ruralnih sredina, preopterećenost stručnog kadra administrativnim poslovima.

U nastavku slijedi detaljniji pregled položaja prioriternih socijalno isključenih grupa djece i odraslih u općini Gračanica.

- **Porodice u stanju socijalne potrebe** (stalne socijalne pomoći, porodice bez zdravstvenog osiguranja i primanja, romska populacija i dr.)

Po pitanju porodica u stanju socijalne potrebe na području općine Gračanica, obezbijeden je sljedeći zakonski okvir: Zakon o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodica sa djecom FBiH (Službene novine FBiH, broj 36/99, 54/04, 39/06, 14/09), Zakon o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti porodice sa djecom (Službene novine TK, broj 12/00), Porodični zakon FBiH (Službene novine Federacije BiH, broj; 35/05), Zakon o zdravstvenoj zaštiti (Službene novine FBiH, br. 46/2010), Zakon o zdravstvenom osiguranju

---

⁵ Više podataka o identifikovanim problemima se može pronaći u Aneksu 2 – Konceptualni radni okvir i Aneksu 3 – Analiza uzroka u konceptualnom okviru.

(Službene novine FBiH, br. 30/97, 7/02, 70/08), Odluka o utvrđivanju osnovnog paketa zdravstvenih prava u FBiH (Službene novine FBiH, br. 21/09).

Prava iz socijalne zaštite su: novčana i materijalna pomoć, osposobljavanje za radi život i usluge socijalnog i drugog stručnog rada. Novčana i materijalna pomoć se sastoje od: stalne novčane pomoći, novčana pomoć za njegu i pomoć od drugog lica i druge materijalne pomoći. Stalne pomoći ostvaruju lica i porodice ukoliko im prihodi zajedničkog domaćinstva nisu dovoljni za izdržavanje. Zakon također omogućava naknadu plaće ženi-majci u iznosu od 55% prosječne plaće. Jedan od oblika socijalne zaštite je i dječiji doplatak koji se realizuje u Tuzlanskom kantonu, a samim tim i u općini Gračanica. Prema kantonalnom zakonu, prioritet za ostvarivanje ovog prava imaju djeca iz porodica u kojima ni jedan roditelj nije zaposlen.

Prema Izmjenama i dopunama zakona o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti porodica sa djecom TK, korisnici socijalne zaštite su: djeca bez roditeljskog staranja, odgojno zanemarena i zapuštena djeca, djeca čiji je razvoj ometen porodičnim prilikama, lica sa invaliditetom i lica ometena u psiho-fizičkom razvoju, materijalno neosigurana i za rad nesposobna lica, stara lica bez porodičnog staranja, lica sa društveno negativnim ponašanjem, lica izložena zlostavljanju i nasilju u porodici, lica i porodice u stanju socijalne potrebe, kojima je usljed posebnih okolnosti potreban određen oblik socijalne zaštite.

U skladu sa navedenom zakonskom regulativom, porodica u stanju socijalne potrebe (stalne socijalne pomoći, porodice bez zdravstvenog osiguranja i primanja, romska populacija i dr.) ostvaruju se sljedeća prava iz socijalne zaštite preko JU CSR: dječiji doplatak, stalna novčana pomoć, zdravstvena zaštita, osposobljavanje za život i rad, smještaj u ustanove socijalne zaštite, smještaj u drugu porodicu, jednokratna pomoć za opremu novorođenčeta, lična invalidnina, ortopedski dodatak, pravo na njegu i pomoć od drugog lica, te usluge socijalnog stručnog rada.

Prema podacima JU CSR za 2014. godinu, 1.382 (678 M/ 704 Ž) djetete je ostvarivalo pravo na dječiji doplatak odnosno navedeno pravo socijalne zaštite u općini Gračanica.

Evidencija JU CSR ukazuje da su u 2014. godini imali 1.291 (566M/725Ž) odraslih korisnika/ca stalne pomoći. Jednokratnu pomoć je ostvarilo 645 (363M/282Ž) korisnika/ca u 2014. godini.

Podaci iz JU CSR za 2010. godinu, ukazuju da je materijalnu podršku za zdravstveno osiguranje ostvarilo 666 (377M/289Ž) zdravstveno neosiguranih osoba iz ove grupe građana.

Kod materijalno neobezbjeđenih porodica su prisutne poteškoće u pokrivanju troškovi obrazovanja djece kao što su: nabavka udžbenika i pribora, odjeće i obuće, učine za školu, i dr. Potrebno naglasiti poteškoće u plaćanju režijskih i drugih životnih troškova (nemogućnost plaćanja utroška vode/komunalnih usluga i dr., nemogućnost ugradnje vodomjera, nizak nivo životnog standarda i uslova života u odnosu na higijenske uslove, zdravu ishranu, dostupnost vode u smislu adekvatnih sanitarija, adekvatnog korištenja tople vode i dr.). Materijalno neobezbjeđene porodice se suočavaju i sa problematikom ostvarivanja zdravstvenog osiguranja sa posebnim naglaskom na plaćanje premije zdravstvenog osiguranja, odnosno godišnje markice u iznosu od 20 KM.⁶

---

⁶ Prema Federalnoj odluci o participaciji, od ličnog učešća u troškovima liječenja oslobođeni su: djeca do navršene 15-te godine života, učenici i redovni studenti do navršene 26-te godine života, žene u ostvarivanju trudnoće i materinstva, vojni invalidi i civilne žrtve rata sa utvrđenim invaliditetom preko 60%, članovi porodica poginulih boraca, koji su bili pripadnici Vojske Federacije BiH, penzioneri čija penzija ne prelazi iznos minimalne penzije, lica starija od 65 godina ako nisu korisnici penzije i drugih prihoda, osigurana lica – štitićenici socijalnih ustanova i korisnici socijalni zaštite, raseljena lica i izbjeglice ako nisu korisnici penzije i drugih prihoda, osigurana lica koji su dobrovoljni davaoci krvi više od 10 puta, darovatelji organa, osigurana lica koja su prijavljena kod zavoda za zapošljavanje kao nezaposleni.; Izvor podataka: Vodič za ostvarivanje prava iz zdravstvene zaštite“, ICVA, mart 2011.godine, str. 13 „Iako Federalna Odluka o participaciji (Službene novine FBiH, br. 21/09) predviđa učešće osiguranika po pruženoj zdravstvenoj usluzi, neki kantoni su to lično učešće u troškovim liječenja organizovali kroz godišnje premije ili godišnje markice u iznosima koji se kreću od 15 do 30 KM, zavisno od kantona (unsko-sanski

Uzimajući u obzir navedene poteškoće, Komisija je pripremila dokument Prijedlog kriterija i mjera socijalne politike u oblasti vodosnabdijevanja u općini Gračanica kojeg je Općinsko vijeće Gračanica usvojilo na sjednici održanoj 30.08.2012. godine. Dokument je uspostavljen s ciljem subvencioniranja troškova potrošnje vode i jednokratne finansijske pomoći u svrhu subvencioniranja priključenja na vodovodnu mrežu za socijalno ugrožene porodice, finansijske mejre pomici za sanaciju sanitarnih čvorova i pomoć u poboljšanju sanitarnih i higijenskih uslova u javnim ustanovama i organizacijama. Komisija je vršila zagovaranje za izdvajanje iznosa od 10.000 KM u budžetu Općine Gračanica za 2013. godinu u svrhu realizacije navedenih mjera. Nema posebne evidencije utroška sredstava za pojedinačne slučajeve.

U okviru Posebno usmjerenog projekta „Mapiranje potreba i unapređenje kvaliteta življenja djece sa posebnim potrebama, porodica u stanju socijalne potrebe i starih lica bez porodičnog staranja“ realizovanog u sklopu MDG-F DEG projekta izvršena je identifikacija porodica u stanju socijalne potrebe i njihovih potreba u 21 MZ na području općine Gračanica.⁷ Prikupljeni podaci su takođe iskorišteni za uspostavljanje elektronske baze podataka o ovoj socijalno isključenoj grupi koja je dostupna sljedećim ustanovama: Općini Gračanica, JU CSR Gračanica, JP „Vodovod i kanalizacija“ Gračanica i UG „Naša budućnost“, radi uvođenja mjera subvencioniranja i različitih vidova pomoći.

- **Djeca sa posebnim potrebama** (djeca ometena u psiho-fizičkom razvoju i dr.)

Po pitanju djece sa posebnim potrebama na području općine Gračanica, obezbijeden je sljedeći zakonski okvir: Zakon o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodica sa djecom FBiH, Zakon o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti porodice sa djecom, Porodični zakon FBiH, Zakon o zdravstvenoj zaštiti, Zakon o zdravstvenom osiguranju, Odluka o utvrđivanju osnovnog paketa zdravstvenih prava u FBiH.

Prema evidenciji JU Centra za socijalni rad, u 2014.godini u općini Gračanica ima 32 (M/Ž) djece sa stepenom poteškoća u razvoju i 181 (M/Ž) djece sa teškoćama u psihičkom razvoju.⁸ Djeca ometena u fizičkom ili psihičkom razvoju ostvaruju pravo na osobnu invalidninu i dodatak za njegu i pomoć druge osobe prema odredbama Federalnog zakona o Izmjenama i dopunama zakona o osnovama socijalne zaštite, odredbe koje se odnose na prava osoba sa invaliditetom. U skladu sa ovim zakonom, djeca sa invaliditetom ostvaruju pravo na: osobnu invalidninu, tuđu njegu i pomoć, kao i ortopedski dodatak. Ocjenu invalidnosti kod djece vrši Institut za medicinsko vještačenje. U JU CSR postoji elektronska baza podataka SOTAC koja se isključivo koristi u predmetima korisnika prava na ličnu invalidninu i korisnika/ca prava kao civilnih žrtva rata.

Dodatna osnovna prava djece sa posebnim potrebama (djeca ometena u psihofizičkom razvoju) koja se ostvaruju preko JU CSR su i zdravstvena zaštita, te smještaj u ustanovu. U toku 2014. godine 4 (3 M / 1 Ž) djece je smješteno u ustanove socijalne zaštite.

---

15 KM, tuzanski 20 KM, srednjo-bosanski 25 KM, hercegovačko-neretvanski 20 KM, zapadno-hercegovački 20 KM, livanjski 30 KM). U tim kantonima osiguranik je obavezan do marta tekuće godine uplatiti godišnju premiju /markicu kako bi bio u stanju ovjeriti zdravstvenu knjižicu. Ukoliko osiguranik ne uplati godišnju markicu u zadatom roku, on će plaćati učešće po svakoj pruženoj zdravstvenoj usluzi.“ – Izvor podataka: Vodič za ostvarivanje prava iz zdravstvene zaštite“, ICVA, mart 2011.godine, str. 12

⁷Posebno usmjereni projekat „Mapiranje potreba i unapređenje kvaliteta življenja djece sa posebnim potrebama, porodica u stanju socijalne potrebe i starih lica bez porodičnog staranja“ realizovan u okviru DEG projekta u periodu od 01.01.-31.03.2012.godine. Nosioc projekta: Općina Gračanica

⁸ Izvještaj o monitoringu realizacije Akcionog plana socijalnog uključivanja u sistem socijalne/dječije zaštite u odnosu na oblast vodosnabdijevanja u općini Gračanica za 2011-2012.godinu za period 01.01.-30.06.2012.godine

JU CSR posjeduje evidenciju o djeci ometenoj u psihofizičkom razvoju koja su ocijenjena od strane Komisije za ocjenjivanje i razvrstavanje djece i mladih sa posebnim potrebama TK (u daljem tekstu Komisija za ocjenjivanje). Komisija za ocjenjivanje radi na nivou Centra za socijalni rad Lukavac. Ocjenjivanje i razvrstavanje se vrši na osnovu vrste i stepena ometenosti, a prema Pravilniku o razvrstavanju. Komisija za ocjenjivanje donosi nalaz i mišljenje koji se dostavlja nadležnom centru za socijalni rad na osnovu kojeg isti donosi Rješenje o razvrstavanju. Komisiju za ocjenjivanje čini tim stručnih lica: pedijatar, klinički psiholog, neuro-psihijatar, socijalni radnik i defektolog.

U nevladinom sektoru su aktivna sljedeća udruženja koja omogućavaju podršku djeci sa posebnim potrebama i njihovim roditeljima: Društvo za psihosocijalnu pomoć starim osobama i djeci sa posebnim potrebama „Osmjeh“, Udruženje građana, nastavnika i roditelja „Naša budućnost“, Udruženje roditelja djece i omladine sa posebnim potrebama „Futura“ Gračanica i Udruženje slijepih i slabovidnih lica-građana Gračanica. Komisija Općine Gračanica je pokrenula aktivnosti prikupljanja podataka kako bi odgovorila na zahtjev za rješavanje problema djece sa posebnim potrebama dostavljenog od strane Udruženje roditelja djece i omladine sa posebnim potrebama „Futura“ u cilju poboljšanja kvaliteta života djece i omladine sa posebnim potrebama.⁹

U okviru posebno usmjerenog projekta omogućen je logopedski tretman za djecu sa poteškoćama u govoru i glasu pri OŠ „Hasan Kikić“. U toku projekta obučeno je 7 logopeda koja su se nalazila na evidenciji Biroa za zapošljavanje općine Gračanica za rad na logopedskom aparatu. Iako nije došlo do upošljavanja logopeda, logopedski tretman se kontinuirano provodio i tokom 2014. godine uz volonterski angažman logopeda.

U okviru istog projekta uspostavljena je i jedinstvena baza podataka o djeci sa posebnim potrebama. Relevantni podaci su dostupni sljedećim ustanovama: Općini Gračanica, JU CSR Gračanica, JP „Vodovod i kanalizacija“ Gračanica i UG „Naša budućnost“.

- **Stare osobe bez porodičnog staranja** (starije osobe preko 60 godina starosti koji nemaju članove/ice porodice ili srodnike da ih izdržavaju).

Po pitanju starih osoba bez porodičnog staranja na području općine Gračanica, obezbijeđen je sljedeći zakonski okvir: Zakon o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodica sa djecom FBiH, Zakon o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti porodice sa djecom, Zakon o zdravstvenoj zaštiti, Zakon o zdravstvenom osiguranju, Odluka o utvrđivanju osnovnog paketa zdravstvenih prava u FBiH.

Prema Zakonu o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom FBiH, starim licem bez porodičnog stanja, smatra se lice starije od 65 godina (muškarac) odnosno 60 godina (žena), koje nema članove porodice ni srodnike koji su po zakonu obavezni da ga izdržavaju, ili ako ih ima, da ta lica nisu u mogućnosti da izvršavaju obavezu izdržavanja.

Prema podacima JU CSR Gračanica, u 2014. godini je bilo 79 (28M/51Ž) osoba bez porodičnog staranja koje su ostvarile neki vid usluga socijalne zaštite.

---

⁹ Udruženje roditelja djece i omladine sa posebnim potrebama „Futura“ Gračanica pokrenulo je niz pitanja i prijedloga iz različitih oblasti života osoba sa posebnim potrebama i njihovih roditelja (ostvarenje prava na zdravstvenu zaštitu osoba sa posebnim potrebama, procedure i pojašnjenja podnošenja zahtjeva za starateljstvom, mogućnost izrade akreditacija ili kartica koje bi bile propusnica i pravo prvenstva u zdravstvenim ustanovama, arhitektonske barijere i nepostojanje kvalitetnih rehabilitacionih programa za invalide).

JU CSR omogućava sljedeće usluge za stare osobe bez porodičnog staranja: smještaj u drugu porodicu ili ustanovu, stalne novčane pomoći, zdravstvenu zaštitu, ličnu invalidninu, ortopedski dodatak, i pravo na njegu i pomoć od drugog lica.

Prema evidenciji JU CSR, u toku 2014. godine 12 (7M/5Ž) osobe su smještene u drugu porodicu, dok je u ustanove socijalne zaštite smješteno 51 (28M/23Ž) korisnika/ca.

U općini Gračanica ne postoje ustanove za smještaj starih lica, odnosno za njihovo dnevno zbrinjavanje i brigu od strane stručnih osoba.

Status starih osoba bez porodičnog staranja je težak obzirom da su u većini slučajeva u pitanju bolesne i iznemogle osobe ili osobe sa invaliditetom, kojima su nedostupne usluge socijalne i zdravstvene zaštite, posebno osobama iz ruralnih predjela općine Gračanica. Iako je uvedeno zdravstveno osiguranje za sve osobe iznad 65 godina starosti, stare bolesne osobe su ipak u potrebi za specifičnim lijekovima i uslugama koje ne mogu ostvariti putem osiguranja, kao niti zbog teške materijalne situacije. Ovo utiče i na mjere štednje o kojima stare osobe moraju voditi računa (npr. manja potrošnja vode, električne energije i dr.), posebno po pitanju standarda života ovih osoba u smislu: zdrave ishrane, higijenskih uslova življenja, problematika angažovanja pomoći u kući, problematika učešća u kulturnom i drugim društvenim zbivanjima i sl..

Iako JU CSR obavlja terenski rad i vodi evidenciju o starim osobama bez porodičnog staranja, broj osoba iz ove socijalno isključene grupe je veći obzirom na primanja koja stare osobe imaju. Potrebno je naglasiti i situaciju po pitanju nezaposlenosti u ovoj općini zbog čega srodnici nisu u mogućnosti da pomažu i daju finansijsku podršku starim osobama.

Uzimajući u obzir navedene poteškoće, usvojeni Dokument kriterija i mjera socijalne politike se odnosi i na pripadnike ove socijalno isključene grupe koji se nalaze na evidenciji JU CSR, a koji će biti obuhvaćeni predloženim mjerama subvencija i finansiranja.

U okviru posebno usmjerenog projekta izvršena je identifikacija starih osoba bez porodičnog staranja i njihovih potreba u 21 MZ na području općine Gračanica. Prikupljeni podaci su takođe iskorišteni za uspostavljanje elektronske baze podataka o ovoj socijalno isključenoj grupi koji su dostupni već pomenutim relevantin ustanovama/organizacijama.

4. SISTEM SOCIJALNE ZAŠTITE I INKLUZIJE DJECE I ODRASLIH U OPĆINI GRAČANICA

4.1 Identifikacija otklonjenih nedostataka i budućih izazova u sistemu socijalne zaštite i inkluzije

Nosioci dužnosti na općinskom nivou u sistemu socijalne zaštite i inkluzije su: Općina, JU CSR, JZU Dom zdravlja, odgojno-obrazovne ustanove, policija i sud, NVO sektor.

Identifikaciju i analizu osnovnih slabosti i nedostataka sistema socijalne zaštite i inkluzije djece i odraslih, izvršili su članovi/ce Komisije u Općini Gračanica, kroz korištenje matrice za analizu nedostataka u kontinuitetu usluga.

Izvršene analize su omogućile uvid u situaciju o stanjima prava djece i odraslih (koja su u skladu sa Konvencijom o pravima djeteta i UN Deklaracijom o ljudskim pravima), ali i činjenicu da se ta prava ne implementiraju u obimu koji bi omogućio djeci i odraslima iz prioritarnih socijalno isključenih grupa adekvatan životni standard i socijalnu uključenost.

Analiza nedostataka kontinuiteta usluga je omogućila sveobuhvatan uvid u djelovanje institucija i organizacija po pitanju omogućavanja usluga za djecu i odrasle iz prioriternih socijalno isključenih grupa. Sve relevantne institucije i organizacije provode usluge: prevencije, rane identifikacije, procjene i registracije, rane intervencije, referalnog mehanizma, donose odluke, pružaju usluge (osnovne ili dodatne) te provode mehanizme praćenja i žalbi. Usluge se provode u skladu sa djelatnošću i mandatima institucija i organizacija, a njihov opseg i primjena su uslovljeni različitim kontekstnim uticajima kao npr. pitanje nadležnosti uključujući i roditeljske odgovornosti, pitanje materijalnih i ljudskih resursa uključujući finansijski aspekt, nedovoljno razvijeni institucionalni mehanizmi i dr.

Nedostaci koji su otklonjeni tokom implementacije prethodnog Akcionog plana za 2011-2012. godinu i Akcionog plana za 2013-2014. godinu odnose se na:

- nepostojanje među-sektoralne i uopšte saradnje aktera socijalne zaštite koja je unapređena uspostavljanjem Komisije i formiranjem Stručnog/operativnog tima;
- nedostatak precizno definisanih smjernica koje regulišu sistem saradnje kroz potpisani Protokol o postupanju i saradnji;
- nepostojanje jedinstvene baze podataka što je otklonjeno kroz uspostavljanje DevInfo baze podataka;
- nedovoljna edukovanost (ne)stučnog kadra po pitanju problematike socijalno isključenih grupa je umanjena organizovanjem edukacija na pomenutu temu;
- nezainteresovanost građana za uključivanje u procese donošenja odluka i unapređenje stanja socijalno isključenih grupa što je poboljšano putem njihovog uključivanja u rad PAR i PAG grupa;
- nedostatak informacija broju i potrebama materijalno neobezbijeđenih porodica, djece sa posebnim potrebama i starih i iznemoglih osoba bez porodičnog staranja je otklonjen uspostavljanjem jedinstvene baze podataka o navedenim prioriternim socijalno isključenim grupama. Podaci iz navedene baze su dostupni sljedećim ustanovama: Općini Gračanica, JU CSR Gračanica, JP "Vodovod i kanalizacija" Gračanica i UG "Naša budućnost";
- neadekvatna briga lokalne zajednice o djeci sa posebnim potrebama je umanjena omogućavanjem logopedskog tretmana za djecu sa teškoćama u govoru i glasu;
- neadekvatne socijalne mjere u oblasti vodosnabdijevanja su poboljšane uspostavljanjem dokumenta Prijedlog kriterija i mjera socijalne politike u odnosu na oblast vodosnabdijevanja u općini Gračanica;
- neadekvatna tehnička opremljenost institucija je poboljšana tehničkim opremanjem Općine Gračanica, JU CSR i OŠ „Hasan Kikić“ kroz posebno usmjereni projekat MDG-F DEG projekta;
- nepostojanje sistema praćenja i adekvatnog i blagovremenog otkrivanja i rane intervencije kod djece sa posebnim potrebama što je poboljšano uspostavljanjem jedinstvene baze podataka o navedenoj socijalno isključenoj grupi.

Iako su implementacijom Akcionog plana za 2011-2012. godinu i Akcionog plana za 2013-2014. godinu otklonjeni prethodno navedeni nedostaci i dalje postoje izazovi s kojima je potrebno se suočiti u implementaciji aktivnosti Akcionog plana za 2015-2016. godinu, a odnose se na:

- nedovoljno izdvajanje finansijskih sredstava za finansiranje socijalne zaštite;
- nevezanost institucija sa kantonalnim i višim nivoima vlasti kao i neusklađenost kantonalnih sa federalnim zakonima o socijalnoj zaštiti što otežava pružanje usluga putem CSR Gračanica;

- nedovoljan broj angažovanog stručnog kadra u oblasti socijalne zaštite i inkluzije - potreba upošljavanja socijalnog radnika u Općini Gračanica i JU CSR Gračanica, logopeda u OŠ „Hasan Kikić“ i defektologa u JZU Dom zdravlja Gračanica, kao i slaba motiviranost postojećeg stručnog kadra usljed nemogućnosti specijalizacije, napredovanja i usavršavanja u smislu praćenja novih trendova;
- nedovoljna briga društva o djeci i starim i iznemoglim licima usljed nedostatka dnevnog centra za brigu o djeci sa posebnim potrebama i nedostatka specijaliziranih ustanova za brigu o starim licima na lokalnom nivou;
- nepostojanje odgovarajućeg tijela za preventivno djelovanje na lokalnom nivou (mobilni tim i Savjetovalište za djecu, mlade i porodice);
- nedovoljna finansijska sredstva za angažman stručnog kadra u mobilni tim za hitne intervencije, procjenu stanja i praćenje urađenog, a u vezi sa socijalno isključenim grupama;
- nedovoljno učešće privatnog sektora u aktivnostima socijalne zaštite i inkluzije na području općine Gračanica (stipendiranje korisnika, učešće u projektima, i sl.);
- neadekvatno opremljene ustanove i organizacije odgovorne za socijalnu zaštitu (JU CSR);
- nedovoljna informiranost lokalne zajednice o potrebama djece i roditelja kao i starih i iznemoglih lica;
- loša ekonomska situacija (nezaposlenost, nedostatak materijalnih sredstava);
- nizak nivo obrazovanja pripadnika materijalno neobezbijeđenih porodica;
- nedovoljna saradnja javnih ustanova sa nevladinim sektorom po pitanjima problematike socijalno isključenih grupa;
- postojanje formalnih ovlašćenja, ali nedovoljno provođenje istih zbog niza faktora (nisu precizno propisane odgovornosti pojedinih aktera socijalne zaštite, nemogućnost provođenja zakonske regulative, neadekvatne smjernice i standardi, spore procedure, nedovoljni finansijski i ljudski resursi, slaba motivacija, nedovoljna podrška lokalne zajednice, neprovođenje odgovarajuće kontrole).¹⁰

5. „AKCIONI PLAN JAČANJA SOCIJALNE ZAŠTITE I INKLUZIJE DJECE I ODRASLIH U OPĆINI GRAČANICA ZA 2015-2016. GODINU“

Zakonom je regulisano da općina može proširiti krug korisnika i prava iz socijalne zaštite utvrđenih Federalnim i Kantonalnim zakonom, u skladu sa programima razvoja socijalne zaštite i specifičnim prilikama općine. Općinskom odlukom utvrđuje se prošireni krug korisnika i prava iz socijalne zaštite i način obezbjeđenja sredstava. Nadležnost Općine Gračanica je da, kao osnivač JU Centrar za socijalni rad Gračanica, finansira njegovu djelatnost, a to znači da obezbijedi potrebnu kadrovsku strukturu, prostorne i tehničke uslove za obavljanje zakonske djelatnosti Centra.

Iz Budžeta Općine Gračanica se redovno izdvajaju sredstva za redovnu djelatnost Centra za socijalni rad Gračanica, Dječije obdanište Naša djeca, itd. Iz Budžeta Općine Gračanica za oblast socijalne zaštite ugroženih kategorija građana svake godine izdvojaju se i dodatna sredstva koja se realizuju putem djelatnosti pojedinih općinskih službi, a koja su dodijeljena licima u stanju

¹⁰ Više podataka se može pronaći u Aneksu 5 - Analiza nedostataka kapaciteta kontinuiteta usluga i Aneksu 6 – Analiza nedostataka kapaciteta.

socijalne potrebe za nabavku osnovnih životnih namirnica, za troškove liječenja, za nabavku ogrijeva, za plaćanje dijela troškova sahrana/dženaza, za premije zdravstvenog osiguranja za djecu pripadnika romske populacije, pružanja podrške radu Narodne kuhinje, za zbrinjavanje lica i porodica koje nisu imale adekvatan smještaj i uslove stanovanja, itd.

Općina doprinosi zaštiti socijalno ugroženih lica i saradnjom sa organizacijama civilnog društva i kroz ustupanje općinskih prostora na korištenje za potrebe obavljanja djelatnosti socijalne zaštite.

Općina Gračanica je u 2013. I 2014. godini za obezbjeđenje uslova za socijalnu zaštitu ugroženih kategorija stanovništva izdvojila sredstva.

Svake godine se u Budžetu Općine planiraju sredstva za pomoć i socijalnu zaštitu ugroženih kategorija stanovništva cijele općine tako da će se i u narednom periodu planirati sredstva prema podacima iz budžeta za ovu i narednu godinu.

Također, Općina podržava građane kroz ekonomski prihvatljive cijene komunalnih i drugih usluga javnih ustanova i preduzeća.

Općina Gračanica, putem djelovanja svojih službi, značajno doprinosi smanjenju socijalne isključenosti rizičnih grupa. Dakle, pored podrške radu JU Centar za socijalni rad Gračanica, značajan doprinos smanjenju socijalnog isključivanja daju sljedeće općinske službe:

- Služba za poduzetništvo, lokalni razvoj i finansije,
- Služba za prostorno uređenje, geodetske i imovinsko-pravne poslove,
- Služba za upravu, društvene djelatnosti, boračko-invalidsku zaštitu i zajedničke poslove.

Civilno društvo je područje institucija, organizacija, mreža i pojedinaca, smješteno između porodice, države i tržišta, u koje se ljudi udružuju dobrovoljno radi zagovaranja svojih zajedničkih interesa. Od svih oblika civilnog društva, nevladine organizacije (NVO) imaju jednu od najvažnijih uloga u oblikovanju političkog i društvenog života putem praćenja rada vladinih službi, učešća u kreiranju javnih politika i uticaja na odluke vlade, zaštite ljudskih prava, promovisanja vrijednosti tolerancije, prihvatanja različitosti, solidarnosti, itd., zato što NVO podržavaju civilno obrazovanje i građansko učestvovanje, podstičući građane na aktivni angažman u društvenom i političkom životu. Njihova glavna uloga je omogućiti građanima rješavanje zajedničkih problema kroz samoorganizovano i udruženo djelovanje.

Na području općine Gračanica registrovano je 107 udruženja građana koja se bave različitim djelatnostima, među kojima su najbrojnija sportska. Od ovog broja, 60 udruženja je aktivno, a razlikuju se po obimu i vrsti aktivnosti koje implementiraju. U cilju unaprijeđenja međusobnih partnerskih odnosa, lokalna zajednica je sa nevladinim organizacijama potpisala Sporazum između Općinskog vijeća, Općinskog načelnika i NVO. Općinsko vijeće Gračanica je usvojilo kriterije za raspodjelu novčanih sredstava iz oblasti sporta i fizičke kulture. Lokalna zajednica je usvojila i Strategiju partnerstva sa NVO.

U oblasti socijalne i dječije zaštite, u Gračanici djeluju sljedeće organizacije: Crveni križ općine Gračanica, HD Merhamet – OO Gračanica, SOS Dječije selo Gračanica, Društvo za psihosocijalnu pomoć i razvijanje dobrovoljnog rada „Osmijeh“, Udruženje „ANEA-Mladi Gračanice“, Udruženje slijepih i slabovidnih lica, Udruženje roditelja djece i omladine sa posebnim potrebama „Futura“, Udruženje roditelja i nastavnika “Naša budućnost“, Udruženje „Gračaničko keranje“, Udruženje poljoprivrednika, poljoprivrednih inženjera i tehničara Gračanica, Udruženje „Romi Gračanice“, UG „Preporod“, Hrvatsko dobrotvorno katoličko društvo, UG KUD “Adem Alić“.

Navedene nevladine organizacije pružaju širok spektar usluga vaninstitucionalne socijalne zaštite koje ne pruža Centar za socijalni rad, kao što su usluge: dnevnog zbrinjavanja (dnevni centri za djecu i mlade sa poteškoćama u psihičkom i fizičkom razvoju, te za osobe treće životne dobi, i sl.), psihosocijalne podrške (psihoterapija, rehabilitacija, porodična terapija, i sl.), socijalne zaštite sa smještajem usluge (smještaj lica sa intelektualnim poteškoćama, i sl.), kućne njege i pomoći u kući, zapošljavanja pripadnika ranjivih grupa kroz socijalno poduzetništvo, usluge savjetovanja, edukacije, zastupanja i zagovaranja prava marginaliziranih grupa. Među korisnicima socijalnih usluga nevladinih organizacija najčešće su djeca i mladi, osobe sa invaliditetom, osobe treće životne dobi, žene, boračka populacija, civilne žrtve rata i romska populacija, dok su stručna lica primarni korisnici za najmanji broj nevladinih organizacija.

Međutim, nedovoljno su razvijene i održive, ili u potpunosti nedostaju sljedeće socijalne usluge:

- usluge za osobe sa invaliditetom, kao što su: mobilni timovi, personalne asistencije, itd.
- usluge za starija lica s ciljem prevencije smještaja u ustanove: pomoć i njega u kući, dostava hrane u kuću, stanovanje uz podršku, dnevni centri i klubovi za pokretna lica;
- usluge smještaja za sve korisnike u njihovom mjestu življenja, po modelu malih porodičnih domova i socijalnog stanovanja.

Pored navedenog, nevladine organizacije imaju značajno iskustvo u namicanju donatorskih sredstava, odnosno iskustvo u projektnom finansiranju, što predstavlja značajne pretpostavke za razvoj partnerskih odnosa između različitih sektora koji omogućavaju maksimalno korištenje raspoloživih resursa na lokalnom nivou, odnosno unaprijeđenje kvaliteta socijalne zaštite lica u stanju socijalne potrebe na nivou lokalne zajednice i njihovog socijalnog uključivanja.

Međutim, jedan od najvećih problema s kojima se suočava civilno društvo u BiH jeste manjak finansijske održivosti, što takva situacija u kojoj ne postoji finansijska održivost, predstavlja veliki problem i prijetnju za NVO sektor koji stoga mora iznaći nove modalitete obezbjeđivanja (samo) održivosti i kontinuiteta djelovanja.

Aktivnosti Akcionog plana za 2015-2016.godinu koje će se provoditi su usaglašene sa nekim od prioriteta, mjera i indikatora iz dokumenta Politike socijalnog uključivanja općine Gračanica 2014.- 2018.godine.

Svake godine se u Budžetu Općine planiraju sredstva za pomoć i socijalnu zaštitu ugroženih kategorija stanovništva cijele općine tako da će se i u narednom periodu planirati sredstva prema podacima iz budžeta za ovu i naredne tri godine, od čega izdvajama sledeće:

	Općina Gračanica	Planirana sredstva (KM)		
		u 2015.god.	u 2016.god.	ukupno
	Opis pozicije za isplatu planiranih sredstava iz budžeta			
1	jednokratne novčane pomoći – grant pojedincima	20.000	20.000	40.000
2	za zdravstvenu zaštitu socijalno ugroženih lica i učesnika NOR-a	4.000	4.000	8.000
3	za subvenciju sahrana/dženaza umrlih boraca	3.000	3.000	6.000
4	za Narodnu kuhinju	35.000	35.000	70.000
5	za pomoć socijalno ugroženim penzionerima i drugim ugroženim kategorijama stanovništva	25.000	25.000	50.000
6	za unaprijeđenje uslova života i rada romske populacije (zdravstvena zaštita, zbrinjavanje nesposobnih, obrazovanje)	8.000	8.000	16.000
7	za stambeno zbrinjavanje boraca	8.000	8.000	16.000
8	za pomoć stambeno zbrinjavanje socijalno ugroženim licima	7.000	7.000	14.000
9	Stipendiranje učenika i studenata- grantovi pojedincima	98.000	100.000	198.000
10	Realizacija projekta MDGF-a u oblasti unapređenja socijalne zaštite i inkluzije u općini	3.000	3.000	6.000
11	Grantovi za izbjegla i prognana lica	3.000	3.000	6.000
12	Grantovi za povratnike	3.000	3.000	6.000
13	Grantovi za obrazovanje (stimulacija učenika u takmičenjima, nabavka udžbenika, mjesečne karte)	10.000	10.000	20.000
14	Izdaci za plaćanje zakupa, grijanja i struje za NVO koje su od reprezentativnog značaja za općinu	15.000	15.000	30.000
15	Plaćanje zakupa prostora za smještaj porodica nastradalih usljed prirodnih nepogoda	12.000	10.000	22.000
	ukupno	215.520	286.834	502.354

Tabela 18. Pregled planiranih sredstava za 2015.god. i 2016.god., iz budžeta općine po pozicijama,

5.1 Prioriteti za akciju

S obzirom na sveobuhvatni proces izrade Akcionog plana za 2015-2016. godinu u općini Gračanica, utvrđena je neophodnost razvijanja određenih smjernica čijom bi se primjenom poboljšala socijalna zaštita i inkluzija djece i odraslih.

U skladu sa identifikovanim problemima i socijalno isključenim grupama djece i odraslih, te analizom izazova za buduće djelovanje neophodno je poduzeti određene korake u cilju prevazilaženja istih:

Kratkoročno (2 godine) je neophodno poduzeti sljedeće korake:

- obezbijediti sredstva za realizaciju aktivnosti Akcionog plana za 2015-2016. godinu koje se nalaze u nastavku ovog dokumenta, a iz budžeta Općine Gračanica, donatora, privatnog sektora, nadležnih kantonalnih i federalnih ministarstava i slično;
- podržati realizaciju dokumenta Kriteriji i mjere socijalne politike putem zagovaranja za izdvajanjem sredstava iz općinskog budžeta za subvencioniranje identifikovanih grupa;

- izvršiti kadrovsko i materijalno jačanje Općine Gračanica, JU CSR Gračanica, OŠ „Hasan Kikić“ i JZU Dom zdravlja;
- podržati inicijativu za osnivanje Savjetovalište za djecu, mlade i porodice;
- obezbijediti kontinuitet u radu Komisije za unapređenje socijalne zaštite i inkluzije kroz zagovaranje za izdvajanje sredstava iz budžeta Općine;
- kontinuirano izvještavati načelnika Općine i Općinsko vijeće Gračanica o realizaciji aktivnosti Akcionog plana za 2013-2014. godinu putem godišnjih Izvještaja o monitoringu realizacije Akcionog plana za 2015-2016. godinu;
- kontinuirano raditi na poboljšanju statusa djece sa posebnim potrebama u općini Gračanica kroz saradnju sa Udruženjem roditelja djece i omladine sa posebnim potrebama „Futura“ Gračanica i UG „Naša budućnost“;
- kontinuirano djelovati u cilju uključivanja porodica i djece u procese donošenja odluka kroz rad PAG i PAR grupa;
- nastaviti jačati mješoviti sistem socijalne zaštite putem kontinuiranog djelovanja Komisije i Stručnog/operativnog tima;
- osigurati kontinuitet u radu Stručnog/operativnog tima za realizaciju Protokola o saradnji i postupanju kroz redovite sastanke i redovito izvještavanje o radu tima prema Komisiji;
- kontinuirano raditi na identifikaciji korisnika socijalne zaštite i inkluzije, i vršiti redovno ažuriranje postojećih baza podataka (DevInfo, SOTAC, LOTUS i baze podataka o socijalno isključenim grupama);
- nastaviti jačati nevladin sektor kroz podršku u rješavanju pitanja prostorija za rad i razvijati volonterski rad;
- inicirati uključenost privatnog sektora u aktivnosti finansiranja aktivnosti iz oblasti socijalne zaštite i inkluzije djece na općinskom nivou (npr. kroz stipendiranje, učešće u projektima, promotivne aktivnosti i sl.) kroz zagovaranje Komisije prema istim;
- izvršiti mapiranje potreba za kontinuiranom edukacijom aktera socijalne zaštite i izvršiti iste u cilju primjene savremenih metoda rada;
- vršiti edukaciju aktera socijalne zaštite u skladu sa mapiranim potrebama;
- kontinuirano raditi na medijskoj promociji u cilju informisanja i jačanja svijesti lokalne zajednice o problemima socijalno isključenih kategorija.

Potencijalni partneri za realizaciju gore navedenih aktivnosti su: sve institucije i organizacije, akteri socijalne zaštite i inkluzije na lokalnom nivou: Općina, JU Centar za socijalni rad, JZU Dom zdravlja, Opća bolnica, obrazovne ustanove, Policijska stanica, Općinski sud, mjesne zajednice, roditelji i djeca, mediji, nevladine organizacije, JP „Vodovod i kanalizacija“ Gračanica, JP „Komus d.o.o“ Gračanica, donatori (privatni sektor, međunarodne organizacije i dr.) i dr..

5.2 Očekivani izvori finansiranja

- Općina Gračanica;
- Ministarstvo rada i socijalne politike FBiH;
- Ministarstvo obrazovanja i nauke FBiH;
- Ministarstvo zdravstva FBiH;
- Ministarstvo za rad, socijalnu politiku i povratak TK;
- Ministarstvo zdravstva TK
- Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta TK;
- Učešće privatnog sektora;
- Domaći i međunarodni donatori.

5.3 Odgovornost za monitoring aktivnosti iz „Akcionog plana jačanja socijalne zaštite i inkluzije djece i odraslih u općini Gračanica za 2015-2016. godinu“

Za monitoring realizacije aktivnosti iz Akcionog plana za 2015-2016. godinu u općini Gračanica, odgovorna je Komisija Općine Gračanica. Isto se provodi uz podršku Stručnog/operativnog tima i svih članova/ca Komisije, i to na način da članovi/ce Komisije pomoću upitnika za prikupljanje informacija iz određenih sektora kontinuirano prikupljaju informacije unutar svog sektora i iste dostavljaju predsjedavajućoj Komisije. Predsjedavajuća, uz podršku članova/ica Komisije, iste objedinjuje, te kreira godišnje izvještaje o monitoringu provedbe aktivnosti iz Akcionog plana za 2015-2016. godinu na osnovu kojih Komisija revidira aktivnosti iz ovog Akcionog plana i planira naredne korake u svom djelovanju.

Komisiju čine predstavnici iz različitih sektora, što je otežavajuća okolnost, članovi komisije nikada nisu imali nadoknadu za rad, te nemaju stimulansa za rad u komisiji, tako da će u slučaju nemogućnosti rada komisije, biti zaduženi uposlenici Službe za poduzetništvo, lokalni razvoj i finansije odnosno Odjeljenja za lokalni razvoj da sačine Informaciju o realizaciji Akcionog plana jačanja socijalne zaštite i inkluzije djece i odraslih u općini Gračanici za 2015.godinu i za 2016. godinu i prosljedi Općinskom vijeću na razmatranje i usvajanje.

6. ANEKSI

Aneks 1. Konceptualni radni okvir implementacije

1. Okvir implementacije „Akcionog plana jačanja socijalne zaštite i inkluzije djece i odraslih u općini Gračanica za 2015-2016. godinu“

Kratkoročnim ciljevima navedenim u prioritetima za akciju u okviru Akcionog plana za 2015-2016. godinu otklonit će se prethodno definirani nedostaci, a u tabeli koja slijedi prikazan je okvir implementacije „Akcionog plana jačanja socijalne zaštite i inkluzije djece i odraslih u općini Gračanica za 2015-2016. godinu“, sa aktivnostima putem kojih će se raditi na dostizanju kratkoročnih ciljeva, te datim nosiocima odgovornosti, indikatorima i sredstvima verifikacije.

Planirane aktivnosti:	Odgovornost	Indikatori	Sredstva verifikacije
CILJ 1. UNAPRIJEDITI SISTEM SOCIJALNE ZAŠTITE I INKLUZIJE DJECE I ODRASLIH U OPĆINI GRAČANICA			
1.1. Komisija za jačanje socijalne zaštite i inkluzije djece i odraslih			
Aktivnost 1.1.1. Kontinuirani rad Komisije za unapređenje socijalne zaštite i inkluzije	Komisija	- br. sastanka Komisije - br. uključenih osoba - br. zastupljenih sektora - br. izrađenih dokumenata - br. implementiranih aktivnosti - br. inicijativa - br. izvještaja o radu	- izvještaji sa sastanaka; - pisma inicijative - izvještaji o radu - Rješenje o imenovanju Komisije
Aktivnost 1.1.2 Zagovaranje za izdvajanjem sredstava za finansiranje Komisije iz budžeta Općine	Komisija	- br. upućenih inicijativa/dopisa Općinskom vijeću i načelniku - br. sastanaka Komisije u cilju dogovora aktivnosti	- Dopisi - Izvještaji - Odluke Općinskog vijeća
Aktivnost 1.1.3. Kontinuirano praćenje i izvještavanje prema Načelniku i Općinskom vijeću o realizaciji aktivnosti Akcionog plana	Komisija	- 6 redovnih sjednica Komisija - 6 izvještaja sa sjednica Komisije - br. izvještaja sa radnih sastanaka Komisije - br. izvještaja o radu Komisije - br. uključenih institucija/organizacija u proces monitoringa - br. definisanih preporuka	- Izvještaji o monitoringu (2 godišnja) - Izvještaj o radu Komisije - popunjeni upitnici za monitoring - preporuke u vezi implementacije
Aktivnost 1.1.4. Izrada Akcionog plana za naredni dvogodišnji period (2015-2016) i njegovo upućivanje Općinskom vijeću na usvajanje	Komisija	- 1 Akcioni plan za period 2015-2016 - br. uključenih institucija/organizacija - upućen dokument Općinskom vijeću	- Akcioni plan za period 2015-2016 - pregled uključenih institucija/organizacija - popratni akt uz dokument AP-a
Aktivnost 1.1.5. Skiciranje finansijskih planova za tekući period implementacije Akcionog plana za 2015-2016. Godinu	Komisija	- broj skiciranih finansijskih planova	- skice finansijskih planova, - izvještaji sa sastanaka Komisije

1.2. Jačanje kapaciteta institucija koje djeluju u oblasti socijalne zaštite i inkluzije djece i odraslih			
Aktivnost 1.2.1. Iniciranje mapiranje potreba za edukacijama na nivou općine	Komisija	- br. inicijativa - br. uključenih institucija	- mapa potreba za edukacijama
Aktivnost 1.2.2. Edukacija u oblasti socijalne zaštite u cilju jačanja kapaciteta stručnog kadra	Općina, javne ustanove, NVO-i	- br. edukacija - br. educiranog stručnog kadra	- spisak učesnika/ca edukacija - certifikati - izvještaji - foto i video zapisi
Aktivnost 1.2.3. Opremanje ustanova/organizacija	Općina	- br. ustanova koje su opremljene - br. unaprijeđenih usluga	- spisak nabavljene opreme - inventarske liste - foto i video zapisi
Aktivnost 1.2.4. Upošljavanje potrebnog stručnog kadra	Općina, CSR, Dom zdravlja, obrazovne ustanove	- uposlen socijalni radnik (Općina) - uposlen socijalni radnik (CSR) - uposlen logoped (OŠ "Hasan Kikić") - uposlen defektolog (JZU Dom zdravlja)	- ugovori o radu/djelu - sistematizacija radnih mjesta
Aktivnost 1.2.5. Uspostavljanje Savjetovališta za djecu, mlade i porodicu pri JU CSR	Centar za socijalni rad	- inicijativa Komisije prema OV za pružanje podrške za uspostavljenje Savjetovališta - uspostavljeno Savjetovalište - unaprijeđeni kapaciteti CSR - uvedene nove usluge za korisnike - uposlen dodatni stručni kadar	- Dopis Komisije - izvještaj o radu Savjetovališta - spisak korisnika Savjetovališta - ugovori o radu/djelu
1.3. Razvoj i jačanje formalne saradnje između relevantnih institucija socijalne zaštite i inkluzije djece i odraslih (primjena referalnog mehanizma)			
Aktivnost 1.3.1. Kontinuirana primjena postojećeg Protokola o saradnji/sporazuma između relevantnih institucija/organizacija socijalne zaštite	Potpisnici Protokola (Općina, škole, CSR, Dom zdravlja, JP „Vodovod i kanalizacija“, NVO)	- br. potpisanih protokola/sporazuma o saradnji; - br. zajedničkih aktivnosti;	- Protokol o saradnji/sporazumi; - izvještaji o zajedničkim aktivnostima
Aktivnost 1.3.2. Kontinuirano djelovanje Stručnog/operativnog tima u primjeni potpisanog Protokola o saradnji i postupanju nadležnih institucija i organizacija u individualnim slučajevima	Potpisnici Protokola (Općina, škole, CSR, Dom zdravlja, JP „Vodovod i kanalizacija“, NVO), Stučno/operativni tim	- br. individualnih slučajeva - br. novih uključenih institucija/organizacija; - br. sastanaka - br. pokrenutih inicijativa	- evidencije o individualnim slučajevima; - Rješenje o imenovanju Stručnog/operativnog tima od strane načelnika - zapisnici sa sastanaka

1.4. Uključivanje porodica i djece u procese donošenja odluka koje se tiču njihovih prava			
Aktivnost 1.4.1. Učešće predstavnika PAR grupe djece u procesima donošenja odluka u općinskim predstavničkim tijelima	PAR grupa, Vijeće učenika	- br. prijedloga za rješavanje problema od interesa za djecu i mlade; - br. Akcionih planova (srednjoročni i godišnji)	- pisani prijedlozi upućeni nadležnim ustanovama; - Akcioni planovi na godišnjem nivou
Aktivnost 1.4.2. Podrška uspostavljanju unaprijedene saradnje između ranjivih kategorija i institucija/organizacija (roditelji i vrtići, škole, Dom zdravlja, NVO-i, itd.) – PAG grupa	PAG grupa	- br. zajedničkih inicijativa, projekata - br. sastanaka - br. akcija kao rezultat pokrenutih inicijativa - unaprijedena saradnja	- pisani prijedlozi upućeni nadležnim ustanovama; - odluke kao rezultat upućenih prijedloga
1.5. Jačanje uloge NVO sektora u oblasti socijalne zaštite i inkluzije djece i odraslih			
Aktivnost 1.5.1. Unapređenje saradnje javnih ustanova i nevladinih organizacija	NVO-i, javne ustanove	- br. projekata NVO-a u partnerstvu s javnim ustanovama; - br. potpisanih sporazuma/protokola o saradnji	- izvještaji o realizaciji zajedničkih projekata; - protokoli/sporazumi o saradnji
Aktivnost 1.5.2. Podrška rješavanju pitanja prostora za rad aktivnih NVO-a	NVO-i Općina	- br. NVO koji su obezbijedili novi prostor za rad sa korisnicima; - povećan broj korisnika	- foto i video zapisi - ugovori o zakupu - sporazumi o korištenju prostora
Aktivnosti 1.5.3. Promovisanje rada NVO-a	NVO-i	- br. promotivnih aktivnosti (radio emisije, informacije na web portalima, oglasne table)	- promotivni materijal (brošure, letci); - foto i audio-video zapisi
1.6. Razvoj volonterizma			
Aktivnost 1.6.1. Promocija volonterizma putem animiranja lokalne zajednice za volenterski rad u institucijama/organizacijama	Javne ustanove, Općina, NVO-i	- br. volenterskih akcija - br. volontera - br. izrađenog promotivnog materijala (brošure, letci, poster, itd.)	- Izvještaji - Evidencije o uključenim volonterima; - promotivni materijal
CILJ 2. UNAPRIJEDITI PODRŠKU PRIORITETNIM SOCIJALNO ISKLJUČENIM GRUPAMA DJECE I ODRASLIH NA NIVOU OPĆINE GRAČANICA			
2.1. Porodice u stanju socijalne potrebe (stalne socijalne pomoći, porodice bez zdravstvenog osiguranja i primanja, romska populacija i dr.)			
Aktivnost 2.1.1. Inicijativa Komisije prema Općini Gračanica u cilju obezbjeđivanja sredstava iz Budžeta Općine za 2013. i 2014. godinu za finansiranje mejra socijalne politike za ovu prioritetnu grupu u skladu sa dokumentom Kriteriji i mjere socijalne politike u oblasti vodosnabdijevanja općine Gračanica	Komisija	- 1 Inicijativa - br. korisnika subvencije	- Dopis o pokrenutoj inicijativi - Odluka Općinskog vijeća

Aktivnost 2.1.2. Kontinuirane usluge za djecu i odrasle iz materijalno neobezbjedenih porodica iz oblasti socijalne zaštite i inkluzije djece i odraslih od strane relevantnih ustanova i NVO (socijalna i zdravstvena zaštita, obrazovanje, sigurnost i dr.)	Općina, CSR, Dom zdravlja, obrazovne ustanove, Policija, NVO	-br. djece i dorašlih iz materijalno neosiguranih porodica kojima su pružene usluge iz oblasti: lokalne samouprave, socijalne zaštite, zdravstva i obrazovanja, sektora sigurnosti, NVO	-izvještaji o radu ustanova i NVO
2.2. Djeca sa posebnim potrebama (djeca ometena u psiho-fizičkom razvoju i dr.)			
Aktivnost 2.2.1. Kontinuirano djelovanje logopeda i pružanje logopedskog tretmana za djecu sa poteškoćama u govoru i glasu	Općina	-usluge logopeda -logopedski set u funkciji -br. djece obuhvaćene tretmanima	- izvještaji - spiskovi djece
Aktivnost 2.2.2. Kontinuirane adekvatne usluge za djecu sa poteškoćama u razvoju iz oblasti socijalne zaštite i inkluzije djece od strane relevantnih ustanova i NVO (socijalna i zdravstvena zaštita, obrazovanje, sigurnost i dr.)	Općina, CSR, Dom zdravlja, obrazovne ustanove, Policija, NVO	-br. djece sa poteškoćama u razvoju kojima su pružene usluge iz oblasti: lokalne samouprave, socijalne zaštite, zdravstva i obrazovanja, sektora sigurnosti, NVO -unaprijeđen odgojno-obrazovni rad s djecom sa poteškoćama u razvoju	-Izvještaji o radu ustanova i NVO -Evidencija o djeci sa poteškoćama u razvoju
Aktivnost 2.2.3. Kontinuirana saradnja sa Udruženjem roditelja djece i omladine sa posebnim potrebama „Futura“ Gračanica u cilju unapređenja statusa djece sa posebnim potrebama i UG „Naša budućnost“	Komisija, Udruženje „Futura“	-br. upućenih inicijativa prema Općini/institucijama -br, sastanaka -br. Korisnika	-Dopis o pokrenutoj inicijativi -izvještaji o radu Komisije -izvjestaji o radu NVO
3.3. Stare osobe bez porodičnog staranja (starije osobe preko 60 godina starosti koji nemaju članove/ice porodice ili srodnike da ih izdržavaju)			
Aktivnost 3.3.1. Inicijativa Komisije prema Općini Gračanica u cilju obezbjeđivanja sredstava iz Budžeta Općine za 2013. i 2014. godinu za finansiranje mejra socijalne politike za ovu prioritetnu grupu u skladu sa dokumentom Kriteriji i mjere socijalne politike u oblasti vodosnabdijevanja općine Gračanica	Komisija	- 1 Inicijativa - br. korisnika subvencije	- Dopis o pokrenutoj inicijativi - Odluka Općinskog vijeća
Aktivnost 2.3.2. Kontinuirane usluge za stara i iznemogla lica iz oblasti socijalne zaštite i inkluzije od strane relevantnih ustanova i NVO (socijalna i zdravstvena zaštita, sigurnost i dr.)	Općina, CSR, Dom zdravlja, Policija, NVO	-br. starih lica kojima su pružene usluge iz oblasti: lokalne samouprave, socijalne zaštite, zdravstva sektora sigurnosti, NVO	-izvještaji o radu ustanova i NVO
CILJ 3. UNAPRIJEDITI SISTEM PRIKUPLJANJA I EVIDENTIRANJA PODATAKA U OBLASTI SOCIJALNE ZAŠTITE I INKLUZIJE DJECE I ODRASLIH NA NIVOU OPĆINE GRAČANICA			
3.1. Uspostavljanje novih i ažuriranje postojećih baza podataka o korisnicima/cama			
Aktivnosti 3.1.1. Kontinuirano ažuriranje baze podataka uspostavljenje u okviru posebno usmjerenih projekata, kao i baza SOTAC i LOTUS	Općina, CSR, JP „Vod.i kanalizacija“ UG „Naša budućnos	- ažurirana baza podataka - br. djece i odraslih - evidencije o uključenoj djeci i odrasli	- elektronske baze podataka - dopisi ustanova - spiskovi

Aktivnost 3.1.2. Kontinuirano ažuriranje DevInfo baze podataka	Općina	- ažurirana DevInfo baza - br. osoba zaduženih za unos podataka	- DevInfo baza podataka; - opis poslova -popunjeni upitnici od strane institucija /organizacija
CILJ 4. UNAPRIJEDITI PROMOCIJU AKTIVNOSTI IZ OBLASTI SOCIJALNE ZAŠTITE I INKLUZIJE DJECE I ODRASLIH			
4.1. Jačanje svijesti lokalne zajednice o socijalno isključenim grupama djece i odraslih			
Aktivnost 4.1.1. Informacija o pravima djece i odraslih iz socijalno isključenih grupa dostupna kroz postavljene pisane informacije na oglasnim tablama u Općini, javnim ustanovama, NVO i MZ u cilju informisanja građana	Općina, javne ustanove	-br. printane informacije na A4 papiru -br. oglasnih tabli - br. printanih informacija o značaju provođenja inkluzivnog obrazovanja	-Informacija
Aktivnost 4.1.2. Medijska promocija u cilju povećanja znanja i informisanosti lokalne zajednice po pitanju socijalne zaštite i inkluzije djece i odraslih	Općina	-objavljeni novinski članci -pamfleti, brošure -br. priloga na lokalnom radiju/TV -informacije na internet portalima	-audio-video zapisi -promotivni materijal -novinski članci
CILJ 5. POVEĆATI FINANSIRANJE KORISNIKA U OKVIRU SISTEMA SOCIJALNE ZAŠTITE DJECE I ODRASLIH NA NIVOU OPĆINE GRAČANICA			
5.1. Zagovaranje za povećanje izdvajanja sredstava za korisnike socijalne zaštite			
Aktivnost 5.1.1. Zagovaranje za povećanje izdvajanje sredstava za korisnike/ce socijalne zaštite djece i odraslih iz Budžeta Općine Gračanica kroz proširena prava	Komisija	-br. preporuka upućenih prema nadležnim ministarstvima -br. Odluka općinskog načelnika/ Općinskog vijeća - povećana izdvajanja za socijalnu zaštitu i inkluziju djece i odraslih - br. korisnika usluga i prava iz oblasti socijalne zaštite i inkluzije	- Budžet Općine Gračanica - dopisi o inicijativama/preporukama - izvještaji institucija/organizacija
Aktivnost 5.1.2. Zagovaranje za povećanje izdvajanje sredstava iz Budžeta Općine Gračanica u cilju izdvajanja subvencija prema Kriterijima i mjerama	Komisija	- br. realizovanih mjera socijalne politike - br. korisnika subvencija i/ili drugih predloženih mjera	-Budžet Općine Gračanica -Dokument o kriterijima i mjerama socijalne politike -izvještaji o radu institucija/organizacija Spisak korisnika
Aktivnost 5.1.3. Zagovaranje u cilju uključivanja privatnog sektora i drugih donatora u aktivnosti socijalne zaštite	Komisija	- br. upućenih inicijativa prema privatnom sektoru (stipendiranje korisnika, učešće u projektima, promotivne aktivnosti i sl.) - br. sastanaka sa predstavnicima privatnog sektora/donatorima - br. zajedničkih akcija	- podaci ustanova/organizacija koje su primile donacije -izvještaji o radu institucija /organizacija -spisak korisnika - pisma inicijative - izvještaji - foto i video zapisi